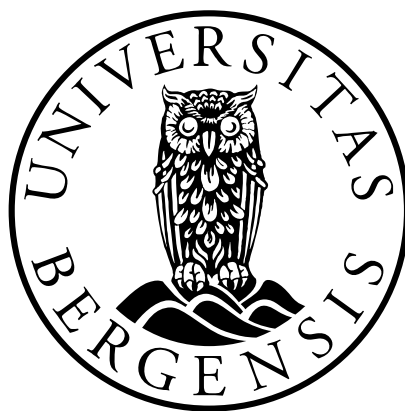

Én BankID og to ulike former for misbruk

En vurdering av dagens ansvarsfordeling ved misbruk av BankID, med særlig henblikk på BankID misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler

Kandidatnummer: 15

Antall ord: 14 772

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2019

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1: INNLEDNING	4
1.1 INTRODUKSJON AV OPPGAVEN	4
1.2 AVGRENSNING	5
1.3 OM BANKID	8
1.4 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA OG DETS AKTUALITET	8
1.5. RETTSKILDER OG METODE	9
1.5.1. Lovfestet og ulovfestet lovgivning	9
1.5.2 Øvrige rettskilder	10
1.5.3 Metode	11
KAPITTEL 2: «UAUTORISERTE BETALINGSTRANSAKSJONER»	12
2.1 HVA INNEBÆRER «UAUTORISERTE BETALINGSTRANSAKSJONER»?	12
2.2 DEN TEKNOLOGISKE UTVIKLINGEN	13
KAPITTEL 3: FINANSAVTL. I UTVIKLING	15
3.1. DEFINISJONER	15
3.2 INTRODUKSJON AV FINANSAVTL. § 35, JF. § 34	16
3.3 TEKNOLOGIENS INNVIRKNING PÅ FINANSAVTL.	18
3.3.1 Innledning	18
3.3.2 Starten på teknologisering av finansavtl.....	18
3.3.3 Målet om en teknologinøytral lov	19
3.3.4 Er reguleringen av BankID som elektronisk signatur bevisst utelatt fra finansavtl.?	19
3.4 AVVEINING AV HENSYN	21
3.4.1 Innledning	21
3.4.2 Hensynene til fordel for banken	21
3.4.3 Hensyn til fordel for forbruker	24
3.4.4 Avveining	27
KAPITTEL 4: ANSVAR PÅ AVTALERETTSLIG GRUNNLAG	29
4.1 INNLEDNING	29
4.2 AVTALEINNGÅELSE VED HJELP AV BANKID	29
4.3 UTGANGSPUNKT: INNGÅTTE AVTALER SKAL HOLDES	30
4.4 UNNTAK FRA UTGANGSPUNKTET	30
4.5 HAR BANKEN RIMELIG GRUNN TIL Å TRO AT FORBRUKEREN HAR MENT Å BINDE SEG?	31
KAPITTEL 5: ANSVAR ETTER ERSTATNINGSRETTLIGE REGLER	33
5.1 INNLEDNING	33
5.2 STARTPUNKTET FOR AKTSOMHETSVURDERINGEN	34
5.3 «AVTALEVILKÅR FOR PERSONBANKID»	34
5.4 BEGRUNNELSEN FOR Å ILEGGES FORBRUKEREN ERSTATNINGSANSVAR VED MISBRUK AV BANKID	36
5.5 CULPAVURDERINGEN	37
5.5.1 Har forbrukeren opptrådt uaktsomt med sin håndtering av BankID?	37
5.5.2 Handlingsalternativer.....	37
5.5.3 Handlingens skadeevne	38
5.5.4 Risikoens alminnelige synbarhet	39
5.5.5.1 Innledning: Forhold på skadelidtes side	40
5.5.5.2 Bankens kontroll med egne systemer	40
5.5.5.3 Banken som tilbyr tjenesten	41
5.5.6 Konklusjon.....	41
5.6 ANALYSE AV AKTSOMHETSNORMEN	41
5.7 AKTSOMHETSNORMEN I ULIKE TYPETILFELLER	43
5.7.1 Innledning	43
5.7.2 Første typetilfelle: det foreligger et tillitsforhold mellom forbruker og tredjeperson	44
5.7.3 Andre typetilfelle: Overlate kontra tilegne.....	45
5.7.4 Tredje typetilfelle: Misbruk skjedd i offentlighet kontra eget hjem.....	46
5.7.5 Forsterkende faktorer.....	48
5.7.6 Konklusjon.....	48

KAPITTEL 6: ET FREMBLIKK.....	49
6.1 ÉN BANKID OG TO ULIKE FORMER FOR MISBRUK – MED SAMME UTFALL	49
6.2 HENSynet TIL LIKEBEHANDLING	49
6.3 RIMELIGHETSBETrAKTNINGER	49
6.4 PÅ VEI MOT ENDRING	50
6.5 FORSLAG TIL LØSNING	51
KAPITTEL 7: KILDEREGISTER	53
7.1 LITTERATURREGISTER	53
7.2 LOV- OG FORARBEIDSREGISTER	54
7.3 DOMSREGISTER	55
7.4 NETTSIDER	56

Kapittel 1: Innledning

1.1 Introduksjon av oppgaven

Temaet for oppgaven er ansvarsfordelingen mellom bank og forbruker ved misbruk av BankID.

BankID er et betalingsinstrument, bestående av en kodebrikke og tilhørende personlig passord. BankID gir tilgang til en persons nettbank og muliggjør dermed inn- og utbetalinger. Når disse betalingene blir gjort uten rette eiers samtykke dreier det seg om «uautoriserte betalingstransaksjoner». Hva «uautoriserte betalingstransaksjoner» innebærer forklares nærmere i kapittel 2.1.

I tillegg er BankID en personlig elektronisk legitimasjon som kan brukes både til signering og legitimering på nett. BankID som elektronisk signatur vil være strengt personlig og anses like bindende som en signatur skrevet på papir.¹ Ved hjelp av BankID som elektronisk signatur kan man ved få tastetrykk få tilgang til viktig informasjon samt muligheten til å søke og inngå finansielle avtaler og tjenester. Misbruk av en forbrukers BankID som elektronisk signatur, muliggjør blant annet at uvedkommende får signert låneavtaler i forbrukerens navn og forleder banken til å utbetale lånebeløp.

Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven – heretter finansavtl.) regulerer ansvarsfordelingen mellom bank og forbruker dersom forbrukerens BankID misbrukes av en tredjeperson for «uautoriserte betalingstransaksjoner». Hovedregelen for dette tilfellet er at institusjonen er ansvarlig for tap som skyldes «uautoriserte betalingstransaksjoner», jf. finansavtl. § 35 første ledd.

Dreier det seg derimot om den samme tredjeperson som rettsstridig benytter den samme BankID, men denne gangen til å inngå låneavtale, faller det utenfor virkeområdet til dagens finansavtl. § 35, som kun omfatter «uautoriserte betalingstransaksjoner».² Konsekvensen er at forbrukeren står fullt ut ansvarlig for den inngåtte låneavtalen.

---

¹ Prop. 71 LS (2017-2018) Lov om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester), og samtykke til EØS-komiteens beslutning nr. 22/2018 om innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen. s. 35.

² Jf. blant annet LF-2018-39633. Jeg kommer nærmere tilbake til dette i kapittel. 2.1.

Det paradoksale er imidlertid at idet tredjepersonen signerer låneavtalen og får lånebeløpet utbetalt, vil uttakene regnes som «uautoriserte betalingstransaksjoner», og således være omfattet av finansavtl. § 35. Det er signaturen som muliggjør de «uautoriserte betalingstransaksjoner», men selve signaturen på låneavtalen vil stå i veien for at forbrukeren er vernet av finansavtl.

Dagens rettstilstand reiser en rekke problemstillinger som vil adresseres i denne oppgaven. Den første problemstillingen er hvordan skillet mellom BankID misbrukt for «uautoriserte betalingstransaksjoner», og BankID misbrukt som elektronisk signatur har oppstått. Videre om den ulike reguleringen av ansvar for de to formene for misbruk er tilsiktet av lovgiver. Den tredje problemstillingen oppgaven reiser, er om de to misbrukstilfellene er så forskjellige at de krever ulik ansvarsfordeling. Den fjerde problemstillingen er hvor aktsom forbruker må være i sin håndtering av BankID.

1.2 Avgrensning

Oppgaven tar for seg tilfellene BankID misbrukes som betalingsinstrument for «uautoriserte betalingstransaksjoner», og som elektronisk signatur for låneavtaler.

I tillegg til BankID som elektronisk legitimasjon, er Buypass ID og Commfides to lignende alternativer. Det er imidlertid kun BankID som muliggjør inngåelse av finansielle tjenester med norske banker. Jeg har derfor valgt å begrense oppgaven til BankID.

Videre gjennomfører finansavtl. en rekke EU-direktiv som har satt sitt preg på blant annet finansavtl. §§ 35, jf. 34. Oppgaven vil ta for seg det første betalingstjenestedirektivet (PSD1), jf. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/64/EF om betalingstjenester i det indre marked, og det nyeste betalingstjenestedirektivet (PSD2), jf. Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i det indre marked. De aktuelle EU-direktivene regulerer betalingstjenester i EU/EØS, og vil kun bli behandlet på et helt overordnet nivå. Det er i hovedsak PSD1 som vil bli brukt for å plassere temaet i en større sammenheng og vise at finansavtl. §§ 35, jf. 34 er i samsvar med direktivet. Heretter benevnes direktivene som PSD1 og PSD2.

Jeg velger videre å avgrense mot en nærmere redegjørelse for reglene i Ehandelsloven³ og Esignaturloven.⁴ Førstnevnte regulerer elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester. Loven blir for generell for denne fremstillingen.

Esignaturloven på sin side, hadde til formål å legge til rette for sikker bruk av elektronisk signatur, jf. § 1. Begrunnelsen for avgrensningen er at Esignaturloven ble opphevet ved lov 15. juni 2018 nr. 44, som følge av en EU-forordning som resulterte i lov om elektroniske tillitstjenester.⁵

I rettsavgjørelsene som foreligger på området foretar domstolene en vurdering av om forbrukeren er avtalerettslig bundet til låneavtalen som inngås med hans BankID.⁶

Vurderingen blir foretatt på ulovfestet grunnlag. Jeg forholder meg dermed kun til ulovfestede regler om avtalebinding og ugyldighet.

Videre vil det i kapittel 5 bli foretatt en vurdering av om forbrukeren er erstatningsansvarlig for tapet banken er påført som følge av misbruket av BankID. I norsk rett oppstilles det fire alminnelige erstatningsvilkår for å ilegge en person erstatningsansvar. Det må for det første foreligge en skade. Videre må det foreligge et ansvarsgrunnlag som utpeker den ansvarlige for skaden. Det tredje vilkåret er at det må være årsakssammenheng mellom den skadevoldende handling og skaden. Skaden må dessuten ha ført til et økonomisk tap, med mindre det foreligger personskade.⁷ Oppgaven min begrenser seg til ett av de alminnelige erstatningsvilkårene. Spørsmålet er om det foreligger et ansvarsgrunnlag. De øvrige vilkårene forutsettes oppfylt. Avgrensningen begrunnes med at ansvaret knyttet til ett og samme ansvarsgrunnlag reguleres forskjellig, avhengig av hvordan BankID er misbrukt på. Denne rettstilstanden krever en nærmere redegjørelse.

Finansklagenemnda behandler blant annet klagesaker som gjelder forbrukeres kontraktsforhold med en bank.⁸ Nemndsbehandling regnes som et nyttig supplement til tvisteløsning.⁹ Til tross for at nemnden kan klargjøre retten ved at de er spesialisert innenfor området, har jeg valgt å

---

³ Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven).

⁴ Lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur (esignaturloven).

⁵ Lov 15. juni 2018 nr. 44 om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester).

⁶ Jf. blant annet LB-2016-43622.

⁷ Vilråene er utledet blant annet av Lødrup (2005) s. 38 og Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 17.

⁸ <https://www.finkn.no/Fagomraader> Sist besøkt: 29.11.19.

⁹ Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) Om lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) s. 88.

gjøre en prioritering, jeg forholder meg kun til underrettspraksis som inngår i det ordinære hierarkiet av domstolsavgjørelser.

I rettsavgjørelsene som foreligger på området, vurderer domstolene om forbrukeren står bak avtalen selv eller om en tredjeperson har misbrukt forbrukerens BankID.¹⁰ Det interessante for min oppgave er imidlertid ikke hvorvidt det foreligger misbruk, men hvordan dagens rettstilstand regulerer misbruk av BankID. Jeg avgrenser dermed mot bevisvurderingen av om det foreligger misbruk og forutsetter at en tredjeperson har misbrukt forbrukerens BankID.

Rettspraksis viser videre at tredjeperson som oftest tilstår å ha utført misbruket og blir straffet etter strafferettslige regler.¹¹ På bakgrunn av at oppgaven tar for seg ansvarsfordelingen mellom bank og forbruker og forbrukerens potensielle erstatningsansvar, velger jeg å avgrense mot tredjepersonenes ansvar etter straffeloven.¹²

Det er kun misbruk utført av nærstående tredjepersoner som jeg vil behandle. Det avgrenses mot tredjepersoner som utfører misbruk ved hjelp av profesjonelle svindelmetoder, som for eksempel phishing.¹³ Begrunnelsen er at det vil være stor forskjell på både utførelsen av misbruket og forbrukerens relasjon til en ukjent profesjonell tredjeperson, kontra en nærstående mor, fetter, ektefelle eller lignende.

Både forbrukere og juridiske personer kan inngå avtale med en finansinstitusjon, jf. finansavtl. § 1. Jeg har imidlertid valgt å avgrense oppgaven mot avtaler inngått av juridiske personer. Begrunnelsen for avgrensningen er at rettsavgjørelsene som foreligger på området omhandler misbruk av en forbrukers BankID, ikke en juridisk person.

Til slutt avgrenser jeg oppgaven mot lempningsreglene i skadeserstatningsloven § 5-2.¹⁴ Etter denne bestemmelsen skal det vurderes om ansvaret er rimelig. Domstolene finner som regel ikke grunnlag for å lempe erstatningsansvaret. Jeg velger derfor å prioritere de mer inngående vurderingene domstolene foretar som får direkte betydning for ansvarsfordelingen.

---

¹⁰ Jf. blant annet LA-2017-135340.

¹¹ Jf. blant annet LF-2018-39633 og LA-2017-135340.

¹² Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

¹³ <https://snl.no/nettfiske> Sist besøkt: 01.12.19.

¹⁴ Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven).

1.3 Om BankID

I dag bruker omlag 4 millioner nordmenn BankID.¹⁵ Det finnes to forskjellige former for BankID. BankID med kodebrikke og BankID på mobil. Begge formene kan brukes for å autorisere betalingstransaksjoner, men også som elektronisk legitimasjon.¹⁶

Alle norske banker og offentlige digitale tjenester bruker i dag BankID som autorisasjon og identifikasjonsalternativ.¹⁷

Et sentralt formål med BankID er å sikre elektronisk kommunikasjon mellom tilbyderer av BankID og kunden, som for denne oppgaven henholdsvis er banken og forbrukeren.

For å skape faste rammer rundt BankID er det oppstilt «Regler om BankID»¹⁸ og «Avtalevilkår for PersonBankID».¹⁹ Det er sistnevnte som er aktuell for denne oppgaven. Avtalereglementet gjelder mellom bank og forbruker. Ved opprettelsen av BankID, samtykker forbrukeren i å overholde avtalevilkårene. I kapittel 5.3 gjør jeg nærmere rede for avtalereglementet.

1.4 Begrunnelse for valg av tema og dets aktualitet

BankID har bidratt til å effektivisere kommunikasjonen mellom bank og forbruker. Inngåelse av låneavtaler som tidligere krevde personlig oppmøte, kan i dag gjøres fra forbrukerens stue. Imidlertid bringer teknologiske nyvinninger sjeldent kun med seg fordeler. Muligheten for å utgi seg for å være en annen bak en dataskjerm, og følgelig søke om lån og utføre betalingstransaksjoner, har økt i takt med digitaliseringen.

I løpet av 2004 tok de første kundene i bruk BankID som autorisasjonsalternativ. Sakene om BankID-misbruk som har vært oppe til behandling i domstolene, illustrerer at konsekvensene av BankID har vist seg å gå langt utover det lovgiver så for seg i 1999, da finansavtl. § 35 kun

---

¹⁵ <https://www.bankid.no/privat/om-oss/> Sist besøkt: 22.11.19.

¹⁶ Nærmere omtalt i kapittel 1.1.

¹⁷ <https://www.bankid.no/privat/om-oss/> Sist besøkt: 22.11.19.

¹⁸ <https://www.bankid.no/globalassets/dokumenter/apne-sider/regler-om-bankid/regler-om-bankid-22.11.2018.pdf> Sist besøkt: 22.11.19.

¹⁹ https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/no/privat/avtaler-vilkaar/BankID_avtale.pdf?popup=true Sist besøkt: 22.11.19.

regulerte misbruk av betalingskort. Videre ble bestemmelsen i 2009 endret til kun å gjelde «uautoriserte betalingstransaksjoner».²⁰ Dette har resultert i den paradoksale rettstilstanden for misbruk av BankID, som det ble vist til i kapittel 1.1. Dagens ulike ansvar ved misbruk av én og samme BankID, etterlater inntrykk av en vilkårlig ansvarsfordeling og et «hull» i dagens finansavtl.

Som forsøk på å tette igjen hullet i finansavtl. kom Justis- og beredskapsdepartementet med utkast til ny finansavtl. og tilhørende forskriftsbestemmelser i et høringsnotat, datert 07.09.2017.²¹ Per 09.12.19 er forslaget enda ikke lagt frem for Stortinget.²²

Departementet foreslår en tilsvarende ansvarsfordeling for BankID misbrukt som elektronisk signatur, som ansvarsfordelingen for «uautoriserte betalingstransaksjoner» etter dagens finansavtl. § 35. Jeg vil gå nærmere inn på lovforslaget i kapittel 6.5.

Videre har det vært en sterk vekst i svindel knyttet til BankID de siste årene.²³ Økningen av svindeltilfellene på området, og den vilkårlige reguleringen av to lignende former for misbruk, gjør det nødvendig å analysere dagens rettstilstand nærmere.

1.5. Rettskilder og metode

1.5.1. Lovfestet og ulovfestet lovgivning

For å kunne analysere ansvarsfordelingen mellom bank og forbruker ved misbruk av BankID, vil både alminnelige erstatnings-, avtale- og finansrettslige regler brukes.

Det rettslige utgangspunktet for analysen av ansvarsfordelingen ved misbruk av BankID fremgår av finansavtl. § 35, jf. § 34. Det fremgår av finansavtl. § 1 første ledd at loven gjelder «... avtaler og oppdrag om finansielle tjenester med finansinstitusjoner eller lignende institusjoner ...». Heretter vil «avtaler og oppdrag om finansielle tjenester» bli benevnt som «låneavtale».

---

²⁰ Jf. Lov 19. juni 2009 nr. 81 om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av de privatrettslige bestemmelsene i direktiv 2007/64/EF). Se: IV. Føringskonto mv.

²¹ <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2017/12/forbrukerradets-horingssvar-til-ny-finansavtalelov.pdf> Sist besøkt: 22.11.19.

²² <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/?psid=all&pid=2019-2020&ptid=L&pgid=all&tab=Topic&mtid=187#secondaryfilter> Sist besøkt: 09.12.19.

²³ <https://www.dnbnyheter.no/nyheter/gi-aldri-fra-deg-bankid-en-din-ikke-til-noen/> Sist besøkt: 22.11.19.

I tilfellene BankID blir misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale, og faller utenfor finansavtl., illustrerer rettspraksis at retten foretar vurderingen av ansvar for misbruk på ulovfestet grunnlag. Retten deler vurderingen i to.²⁴ Det vurderes i første omgang om forbrukeren er avtalerettslig bundet til låneavtalen. I tillegg vurderer retten om forbrukeren er ansvarlig på erstatningsrettslig grunnlag.

Spørsmålet er om forbrukeren har opptrådt uaktsomt i sin håndtering av BankID og dermed muliggjort at BankID ble misbrukt som elektronisk signatur. Det tas utgangspunkt i «Avtalevilkår for PersonBankID», se kapittel 5.3, som viser videre til alminnelige erstatningsrettslige regler.

1.5.2 Øvrige rettskilder

Rettskildebildet på området er nokså oversiktlig. Reguleringen av BankID-misbruk er som nevnt i kapittel 1.4, preget av et «hull» i dagens finansavtl. Forarbeidene gir ingen avklarende uttalelser. Det foreligger heller ingen prinsipiell avklaring fra Høyesterett. Forarbeidene gjengir kun i store trekk PSD1.²⁵

PSD1 er et EU-direktiv som tar sikte på å skape et enhetlig rammeverk for betalingstjenester i EU/EØS.²⁶ PSD1 er nå erstattet av et nytt betalingstjenestedirektiv, PSD2. PSD2 skal etter planen innføres ved årsskifte 2019/2020.²⁷ PSD2 har som formål å blant annet bidra til å utvikle markedet i EU for elektroniske betalinger.²⁸

Forarbeidene til finansavtl. vil imidlertid bidra til å illustrere utviklingen loven har gjennomgått som følge av den teknologiske utviklingen.²⁹

På bakgrunn av at Justis- og beredskapsdepartementets lovforslag ikke er kommet inn til Stortinget enda, kan lovforslaget ikke behandles som gjeldende rett. Lovforslaget vil likevel

---

²⁴ Jf. blant annet TALST-2018-50976.

²⁵ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) Om lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av de privatrettslige bestemmelsene i direktiv 2007/64/EF). Se Kapittel 1: hovedinnholdet i proposisjonen.

²⁶ Innst. 25 L (2018-2019). Brukt elektronisk versjon: <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-0251/?all=true> Sist besøkt: 22.11.19.

²⁷ <https://www.finansnorge.no/tema/bank/psd2-eller-betalingstjenestedirektivet/> Sist besøkt: 01.12.19

²⁸ Innst. 25 L (2018-2019). Brukt elektronisk versjon: <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-0251/?all=true> Sist besøkt: 22.11.19.

²⁹ Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) og Ot.prp. nr. 94 (2008-2009).

kunne bidra til å rette blikket fremover og redegjøre for alternative løsninger i kapittel 6.

1.5.3 Metode

Masteroppgaven min bygger på en rettsdogmatisk metode. I det ligger at oppgaven «... analyserer og vurderer gjeldende rett.»³⁰ Definisjonen på rettskildelære er, ifølge Torstein Eckhoff, en redegjørelse «... for hva man bygger på, og hvordan man resonnerer når man tar standpunkt til rettsspørsmål de lege lata.»³¹

Oppgaven vil likevel ha innslag av de lege ferenda-vurderinger siden rettsområdet anses uavklart. Videre vil avveining av hensyn og rimelighetsbetraktninger anvendes for å klarlegge retten og synliggjøre manglene i dagens lov.

Grunnet mangelen på autoritative rettskilder vil reelle hensyn og formålsbetraktninger bli brukt aktivt som rettskilde. Videre vil det være nødvendig med innslag av faktakunnskap for å underbygge formålene. Dette gjelder særlig for den teknologiske utviklingen i kapittel 2.2 og generelt om BankID.

Oppbygningen av kapittel 4 og 5 er preget av hvordan domstolene behandler sakene om BankID-misbruk.

For å belyse de ulike problemstillingene og illustrere dagens rettstilstand, velger jeg å bruke ting- og lagmannsrettsavgjørelser. Rettskildeverdien til underrettspraksis har vært gjenstand for diskusjon i juridisk teori.³² Underrettspraksis har ikke samme prejudikatsvirkning som en dom avsagt av Høyesterett. Rettsavgjørelsene tillegges dermed langt mindre vekt enn en avgjørelse avsagt av Høyesterett. I tilfellene det ikke foreligger avgjørelser avsagt av Høyesterett, som på dette området, vil imidlertid underrettspraksis være relevant.³³

---

³⁰ Tuseh & Winge (2018) s. 20.

³¹ Eckhoff (2001) s. 15.

³² Eckhoff (2001) s. 162.

³³ Eckhoff (2001) s. 162.

Kapittel 2: «Uautoriserte betalingstransaksjoner»

2.1 Hva innebærer «uautoriserte betalingstransaksjoner»?

Etter finansavtl. § 12 bokstav a) defineres en betalingstransaksjon som en «handling som iverksettes av en betaler eller betalingsmottaker for å innbetale, overføre eller ta ut midler ...». Ordlyden er vid. Alle former for overførsler er omfattet.

Det følger av forarbeidene at bestemmelsen gjennomfører PSD1 artikkel 4 nr. 5, og at den «... omfatter plassering, uttak og overføring av midler.»³⁴

Etter finansavtl. § 24 andre ledd anses en betalingstransaksjon som «... autorisert dersom betaleren har gitt samtykke til transaksjonen.». Det følger motsetningsvis av finansavtl. § 35 første ledd at «En betalingstransaksjon er uautorisert dersom kunden ikke har gitt samtykke til transaksjonen, jf. § 24.». Det samme følger av PSD1 artikkel 54.

En betalingstransaksjon utføres normalt av kontoeier. Rette eier av konto iverksetter og godkjenner alle inn- og utbetalinger. Digitaliseringen av nettbank og betalingsinstrument har imidlertid muliggjort at andre enn kontoeier kan foreta betalingstransaksjoner, uten kontoeiers samtykke. Det er disse tilfellene som karakteriseres som en «uautoriserte betalingstransaksjoner».

Spørsmålet er om misbruk av BankID som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale, kan innfortolkes i vilkåret om «uautoriserte betalingstransaksjoner» i finansavtl. § 35.

En elektronisk signatur muliggjør inngåelse av låneavtaler. Selve signaturen vil imidlertid ikke fungere som et betalingsinstrument som muliggjør inn- og utbetalinger fra konto. Dette taler for at en signatur ikke oppfyller vilkårene for å kunne regnes som en betalingstransaksjon, jf. finansavtl. § 12 bokstav a).

På den annen side er den praktiske følgen av en signert låneavtale, at lånebeløp blir tilgjengelig. Overført på tilfellene hvor BankID blir misbrukt av en tredjeperson for å inngå

---

³⁴ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 171.

låneavtale i forbrukerens navn, får tredjeperson tilgang på penger som kan brukes. Et innvilget lånebeløp vil dermed muliggjøre «uautoriserte betalingstransaksjoner». Likevel legger lagmannsretten til grunn i LB-2014-13514 at finansavtl. § 35 «... ikke kommer til anvendelse da låneopptak ikke er en «uautorisert betalingstransaksjon», jf. loven § 12 a.».³⁵

Samlet tilsier det at misbruk av BankID som elektronisk signatur til inngåelse av låneavtale ikke regnes som en «uautorisert betalingstransaksjon», og kan dermed ikke innfortolkes i finansavtl. § 35.

2.2 Den teknologiske utviklingen

Problemstillingen i det følgende er hvorvidt den teknologiske utviklingen har bidratt til at vilkåret i finansavtl. § 35 om «uautoriserte betalingstransaksjoner», ikke rommer alle former for misbruk som er mulig ved hjelp av BankID, og det slik har oppstått et «hull» i lovgivningen.

«Uautoriserte betalingstransaksjoner» ved hjelp av digitale hjelpemidler, som gjort rede for i kapittel 2.1, var ikke mulig å gjennomføre før nettbank ble lansert i 1996.³⁶ Da brukte man banken analogt; betalte regninger ved hjelp av Brevgiro, tok ut kontanter i større grad og hadde en nærmere kontakt og dialog med banken ved hjelp av de lokale banklokale.

Fra og med 2004 kunne forbrukere bruke BankID som betalingsinstrument for å autorisere betalingstransaksjoner.³⁷ Likevel regulerte finansavtl. § 35 helt frem til 2009 kun misbruk av betalingskort. I 2009 ble bestemmelsen endret til å regulere ansvaret for «uautoriserte betalingstransaksjoner».³⁸ Fokuset var nå endret fra misbruk av betalingskort til misbruk av konto og betalingsinstrument. Bestemmelsen omfattet heretter BankID misbrukt som autorisasjonsalternativ.

Allerede i 2007 ble det varslet om at BankID som elektronisk signatur for låneavtaler ville snart være tilgjengelig for bankkunder.³⁹ BankID som signatur lot imidlertid vente på seg. BankID som elektronisk signatur for inngåelse av ulike låneavtaler, ble først en realitet for

---

³⁵ Rettsavgjørelsen er nærmere omtalt i kapittel 5.7.3.

³⁶ <https://snl.no/nettbank> Sist besøkt: 16.09.19.

³⁷ <https://www.bankid.no/privat/om-oss/> Sist besøkt: 22.11.19.

³⁸ Jf. Lov 19. juni 2009 nr. 81.

³⁹ <https://www.digi.no/artikler/endelig-kommer-bankid-for-alvor/207993> Sist besøkt: 23.11.19.

norske bankkunder i tidsrommet mellom 2009-2013.⁴⁰

BankID som elektronisk signatur utgjorde en teknologisk nyvinning. Til tross for at denne formen for BankID var blitt varslet før lovendringen, kan det være vanskelig å forutse skadepotensialet til tekniske innretninger som aldri har vært brukt før og som lovgiver ikke har måttet ta stilling til tidligere. Ettersom det tok fem år fra BankID først ble tilgjengelig i 2004, til lovgiver endret finansavtl. § 35 i 2009, taler det for at det også tok tid før lovgiver var i stand til å forutse konsekvensene av BankID som elektronisk signatur. Dette underbygges av lagmannsrettens uttalelse i LB-2014-13514, som gjentas i LF-2018-39633, om at: «Det er nærliggende å anta at lovgiver ikke har tenkt på den spesielle situasjon at låneopptak skjer via nettbank og BankID.». Begge sakene gjaldt misbruk av BankID som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale.⁴¹

Den teknologiske utviklingen har ført til at ikke bare betalingskort og betalingstjenester kan misbrukes, men også kommunikasjonen mellom bank og forbruker, ved at den er blitt fjernstyrt. Dagens rettstilstand regulerer kun ansvaret for en av to måter BankID kan misbrukes på. Den teknologiske utviklingen har ført til at vilkåret i finansavtl. § 35 fra 2009 ikke rommer alle former for misbruk som er mulig ved hjelp av BankID i dag.

Selv om lovgiver mest sannsynlig ikke hadde forutsetninger til å forutse konsekvensene av den tekniske innretningen, og dermed ikke tenkte på den spesielle situasjonen at låneopptak skjer ved hjelp av BankID da loven ble endret i 2009, har det nå gått en stund siden BankID som elektronisk signatur ble tatt i bruk. Konsekvensene har blitt synligere med årene, og domstolene har fått seg forelagt en rekke saker som omhandler denne formen for misbruk - men bestemmelsen regulerer fortsatt bare ansvar for «uautoriserte betalingstransaksjoner».

I neste kapittel skal jeg foreta en analyse av dagens finansavtl. § 35, jf. 34 som legger opp til forskjellsbehandlingen av misbruk som faller inn under kategorien «uautoriserte betalingstransaksjoner», og tilfellene som faller utenfor.

---

⁴⁰ <https://www.nettavisen.no/na24/signerer-lan-elektronisk/2773067.html?fbclid=IwAR0j6fpUvWr2bCRK9-0XjiDfwTfgN0IqZGWIJD0RCHVYy5CyWbzkpuo9Ppk> Sist besøkt: 05.12.19. Og <https://e24.no/privatoekonomi/i/Xgz3wB/faa-penger-fortere-inn-paa-konto-snart-kan-du-signere-laan-via-pc-en> Sist besøkt: 05.12.19.

⁴¹ Rettsavgjørelsene er nærmere omtalt i kapittel 5.7.2 og 5.7.3.

Kapittel 3: Finansavtl. i utvikling

3.1. Definisjoner

Finansavtl. inneholder en rekke begreper som krever en nærmere definisjon. Begrepene som er aktuelle å gjøre rede for i denne oppgaven er: «betalingsinstrument», «personlig sikkerhetsanordning», «institusjon» og «kunde».

Etter finansavtl. § 12 bokstav c), defineres «betalingsinstrument» som «personlig instrument eller sett av prosedyrer som er avtalt mellom kunden og institusjonen, og som kunden benytter for å iverksette en betalingsordre».

Forarbeidene utbroderer begrepet ytterligere:

«Det vil omfatte både fysiske instrumenter, for eksempel alle typer betalingskort ... og andre instrumenter, som for eksempel en mobiltelefon. Det vil også omfatte fremgangsmåter, for eksempel kombinasjoner av passord og koder, som benyttes av kunden for eksempel for å logge seg inn i en nettbank.»⁴²

Dette tilsier at alle typer betalingskort og betalingsinstrumenter som muliggjør adgang til betalingsmidler omfattes av begrepet «betalingsinstrument». Anvendt på denne oppgaven, siktes det kun til BankID; både den originale utgaven med kodebrikke og passord, men også BankID på mobil, når det er tale om «betalingsinstrument».

Neste begrep som nødvendiggjør en nærmere definisjon er «personlig sikkerhetsanordning». Dette er ikke definert i finansavtl. § 12. Definisjonen baseres dermed på en naturlig språklig forståelse.

Ordlyden taler isolert i retning av at det dreier seg om en innretning som gir en trygg tilgang til et personlig domene. «Personlig sikkerhetsanordning» må ses i sammenheng med pliktene knyttet til et «betalingsinstrument», jf. finansavtl. § 34 første ledd, hvor det fremgår at kunden som har rett til å bruke et betalingsinstrument skal «... beskytte de personlige sikkerhetsanordningene knyttet til betalingsinstrumentet ...».

---

⁴² Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 171.

Overført på BankID som betalingsinstrument, vil «personlig sikkerhetsanordning» innebære engangskodene BankID-kodebrikken og BankID på mobil genererer og de egenvalgte passordene som kreves i tillegg. Ordet «personlig» indikerer at kodene og passordene er ment for kunden selv og ingen andre. Dette er i samsvar med pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID» som jeg skal gjøre rede for i oppgavens kapittel 5.3.

Det tredje begrepet som defineres nærmere er «institusjon». Etter finansavtl. § 1 første ledd spesifiseres begrepet til «... finansinstitusjoner eller lignende institusjoner ...». For denne oppgaven er det begrepet «finansinstitusjon» som er relevant. En finansinstitusjon er generelt beskrevet som et «... foretak som har tillatelse til å tilby eller formidle kreditt (lån) eller garantere for kreditt ...».⁴³ Det vil si at både en vanlig sparebank, men også en forretningsbank, typisk vil betegnes som en finansinstitusjon.

Det siste begrepet som krever en nærmere definisjon er «kunden». Det følger av finansavtl. § 1 tredje ledd at «Loven gjelder ikke mellom to parter som begge er finansinstitusjoner ...». For at finansavtl. skal komme til anvendelse må dermed kunden være enten en fysisk eller juridisk person som har inngått avtale og oppdrag om finansielle tjenester med finansinstitusjonen, jf. finansavtl. § 1. Med «kunden» menes i denne oppgaven en forbruker som har inngått låneavtale med en finansinstitusjon.⁴⁴

Heretter benevnes kunden som «forbruker» og finansinstitusjonen som «banken».

3.2 Introduksjon av finansavtl. § 35, jf. § 34

Reglene for ansvarsfordelingen ved misbruk av konto og betalingsinstrumenter følger av finansavtl. § 35. I finansavtl. § 34 gjøres det rede for pliktene ved bruk av selve betalingsinstrumentet. Det er et nært samspill mellom bestemmelsene. Dersom forbruker bryter pliktene for bruk av betalingsinstrumentet, vil det ha innvirkning på vurderingen av ansvarsfordelingen etter finansavtl. § 35. Finansavtl. § 35, jf. § 34, samsvarer med henholdsvis PSD1 artikkel 60 nr. 1, 61 og artikkel 56.⁴⁵

---

⁴³ <https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/bank-og-finans/> Sist besøkt: 17.09.19.

⁴⁴ Se kapittel 1.2 for avgrensning mot juridisk person.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 121 og s. 184.

Etter finansavtl. § 35 første ledd følger det at «Institusjonen er ansvarlig for tap som skyldes uautoriserte betalingstransaksjoner ...».

Ordlyden tilsier at banken som den klare hovedregel er ansvarlig for tap som skyldes «uautoriserte betalingstransaksjoner». Bestemmelsen oppstiller et objektivt ansvar. Det er banken som utfører og muliggjør inn- og utbetalinger fra forbrukerens konti. Det anses dermed som mest nærliggende at banken selv blir ansvarlig når transaksjoner de er ansvarlig for, faktisk ikke er autorisert av forbrukeren selv. Grunnet det tillitsforholdet som foreligger mellom bank og forbruker, samt at banken anses som den profesjonelle parten, virker hovedregelen velbegrunnet ut fra alminnelige rimelighetsbetraktninger. Hovedregelen er videre en naturlig konsekvens av at banken plikter å påse at utbetaling skjer til rette vedkommende.⁴⁶

Hovedregelen om at banken er ansvarlig for tap modifieres imidlertid av finansavtl. § 35 andre ledd og tredje ledd. Etter finansavtl. § 35 andre ledd svarer forbrukeren «... med inntil kr 1.200 for tap ved uautoriserte betalingstransaksjoner ... som skyldes uberettiget tilegnelse av et betalingsinstrument dersom kunden har mislyktes i å beskytte de personlige sikkerhetsanordningene og personlig sikkerhetsanordning er brukt.».

Ordlyden tilsier at det må foretas en konkret vurdering av om forbruker objektivt sett har mislyktes med å håndtere BankID på forsvarlig vis, slik at hans opptreden har muliggjort en tredjeperson å tilegne seg hans BankID. Skyldformen er vanlig uaktsomhet. Dersom forbruker har opptrådt uaktsomt, oppstilles likevel en ansvarsbegrensning. Forbrukeren vil uavhengig av det totale tapet de «uautoriserte betalingstransaksjoner» fører med seg, aldri svare for mer enn kr 1.200. I praksis vil dette utgjøre et sikkerhetsnett for forbrukeren.

Videre følger det av finansavtl. § 35 tredje ledd at forbrukeren står ansvarlig for «... inntil kr 12.000 ... dersom tapet skyldes at kunden ved grov uaktsomhet har unnlatt å oppfylle en eller flere av sine forpliktelser etter § 34 første ledd.». Har forbrukeren derimot forsettlig eller svikaktig unnlatt å oppfylle forpliktelsene, plikter han å bære hele tapet, jf. finansavtl. § 35 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

---

⁴⁶ Jf. blant annet NOU 1994: 19 s. 143.

Hovedregelen er dermed at banken har et objektivt ansvar for «uautoriserte betalingstransaksjoner». Har forbrukeren opptrådt uaktsomt eller grovt uaktsomt, vil han likevel være beskyttet av bestemmelsens ansvarsbegrensninger, på henholdsvis kr 1.200 og kr 12.000. Det er først i tilfellene forbruker har opptrådt forsettlig eller svikaktig han blir fullt ut ansvarlig for tapet.

Etter finansavtl. § 34 første ledd skal forbrukeren bruke betalingsinstrumentet «... i samsvar med vilkårene for utstedelse og bruk, og skal herunder ta alle rimelige forholdsregler for å beskytte de personlige sikkerhetsanordningene knyttet til betalingsinstrumentet så snart instrumentet er mottatt.».

Finansavtl. § 34 legger dermed føringer for aktsomhetsvurderingen som foretas etter finansavtl. § 35. Det må vurderes om forbruker har tatt «... alle rimelige forholdsregler ...» og handlet «... i samsvar med vilkårene for utstedelse og bruk ...».

3.3 Teknologiens innvirkning på finansavtl.

3.3.1 Innledning

Det har gått 20 år siden finansavtl. ble vedtatt. I løpet av denne tiden har samfunnet og rettsvitenskapen, som en direkte følge av den teknologiske utviklingen, gjennomgått endringer. Det vises til kapittel 2.2 hvor det ble gjort rede for denne utviklingen. Forarbeidene til finansavtl. er egnet til å illustrere starten på teknologisering av finansavtl., samt håndtering av nye problemstillinger.

Problemstillingen i det følgende er hvordan den teknologiske utviklingen har virket inn på finansavtl.

3.3.2 Starten på teknologisering av finansavtl.

Kapittel 7 i Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) utgjør startpunktet for den overfor nevnte utviklingen. Forarbeidene tar for seg hvordan man skal legge til rette for elektronisk handel. Nettbank var lansert, men BankID var enda ikke utviklet på dette stadiet, jf. kapittel 2.2.

Det fremgår av forarbeidene at regjeringen hadde som generell målsetting å tilrettelegge rammebetingelsene for bruk av elektronisk handel. Elektronisk handel forklares i forarbeidene

å være «... alle former for kommersielle transaksjoner og forretningsvirksomhet over åpne elektroniske nett.».⁴⁷

3.3.3 Målet om en teknologinøytral lov

Regjeringen hadde et mål om å utforme finansavtl. på en teknologinøytral måte. Det følger av forarbeidene at «I dette ligger at rammevilkårene må utformes fleksibelt, slik at de ikke bare har gyldighet i forhold til bestemte typer teknologi.».⁴⁸

Dette illustrerer at lovgiver allerede på et tidlig tidspunkt hadde ambisjoner om å tilrettelegge for teknologiske nyvinninger som ville påvirke finansavtl. i fremtiden. Spørsmålet er imidlertid om lovgiver lyktes med å utforme finansavtl. § 35 på en teknologinøytral måte.

En teknologinøytral finansavtl. § 35 vil romme alle nye former for teknologi som kan misbruke konto og betalingsinstrument. Den teknologiske utviklingen førte, jf. kapittel 2.2, imidlertid til at BankID kan misbrukes på to forskjellige måter. Når dagens finansavtl. § 35 fortsatt bare rommer det første misbruksalternativet, og ikke BankID misbrukt som signatur som ble utviklet noen år senere, kan det kort legges til grunn at lovgiver ikke lyktes med å utforme bestemmelsen på en teknologinøytral måte.

3.3.4 Er reguleringen av BankID som elektronisk signatur bevisst utelatt fra finansavtl.?

I Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) er fokuset rettet mot behovet for kontroll av den faktiske bruken av BankID og andres misbruk av konto og betalingsinstrument.

Allerede fra den første utredningen til finansavtl. belyste departementet det nasjonale og internasjonale arbeidet med sikte på å etablere trygge systemer for elektronisk avtaleinngåelse, særlig knyttet til elektronisk signatur.⁴⁹

Likevel fortsetter departementet i Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) i samme spor som forgjengerne i Ot.prp. nr. 41 (1998-1999). Departementet gjør kun rede for reguleringen av «uautoriserte betalingstransaksjoner».

---

⁴⁷ Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) s. 24.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) s. 24.

⁴⁹ Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) s. 25-26.

I Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) kapittel 15 vurderer departementet andres misbruk av konto og betalingsinstrument – i lys av PSD1.

Departementet uttaler at «Reglene vil gjelde uansett om et betalingsinstrument misbrukes fysisk eller over internett ved fjernsalgsavtaler mv.».⁵⁰ Følgelig uttaler departementet at bestemmelsene i PSD1 om ansvarsfordeling «... vil ... få anvendelse for alle former for urettmessige uttak og betalingsoverføringer som ikke er autorisert av kunden ... uavhengig av om transaksjonen er skjedd over internett, med bruk av mobiltelefon, betalingskort eller lignende. Transaksjonen trenger ikke ha tilknytning til konto.».⁵¹

Samlet etterlater uttalelsene til departementet inntrykk av at reglene som utgjør dagens finansavtl. §§ 34 og 35, favner bredt og vil omfatte alle former for misbruk gjort ved hjelp av BankID. Likevel vil, som nevnt i kapittel 2.1, BankID misbrukt til elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale, ikke utgjøre en betalingstransaksjon, som Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 134 sikter til.

Til tross for at departementet og PSD1 gir reglene for misbruk et vidt anvendelsesområde, og fokuset både nasjonalt og internasjonalt var rettet mot å sikre systemer for elektronisk signatur,⁵² ble ikke BankID misbrukt som elektronisk signatur inkludert i reguleringen av andres misbruk av konto og betalingsinstrument. Det taler for at lovgiver bevisst har utelatt BankID som elektronisk signatur fra finansavtl.

På den annen side var fokuset til departementet og PSD1 rettet mot kontroll av elektronisk handel og ansvarsfordelingen mellom bank og forbruker når betalingsinstrumenter var misbrukt til «uautoriserte betalingstransaksjoner».⁵³ Det var dette regjeringen hadde tilrettelagt for noen år tidligere, jf. kapittel 3.3.2. Etter at elektronisk handel hadde fått utspilt seg i praksis, var det mulig å se manglene og behovet for regulering. BankID som elektronisk signatur var derimot på dette tidspunktet helt i startfasen, jf. kapittel 2.2, og hadde dermed ikke fått utspilt seg på samme måte som BankID brukt som autorisasjonsalternativ.

---

⁵⁰ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 134.

⁵¹ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 120.

⁵² Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) s. 25-26.

⁵³ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 120.

Samlet etterlater redegjørelsen inntrykk av at den teknologiske utviklingen har påvirket finansavtl., men som følge av manglende kunnskap om skadepotensialet til BankID som elektronisk signatur, har reguleringen av denne misbruksformen blitt utelatt fra finansavtl.

I dag er PSD1 erstattet av PSD2. PSD2 vil nødvendiggjøre endringer i finansavtl.⁵⁴ I kapittel 1.4 ble lovforslaget fra 2017 nevnt. Fra og med dette lovforslaget har problematikken rundt elektronisk signatur for alvor blitt satt på dagsorden. Nærmere om lovforslaget i kapittel 6.5.

3.4 Avveining av hensyn

3.4.1 Innledning

Hovedforskjellen mellom BankID som autorisasjonsalternativ og BankID som elektronisk signatur er at førstnevnte dreier seg om allerede etablerte tjenester og avtaler, mens BankID som elektronisk signatur muliggjør opprettelse av nye finansielle tjenester og avtaler, jf. kapittel 1.1 og 2.1.

Spørsmålet er imidlertid om forskjellen er så vidt vesentlig at den kan begrunne den ulike reguleringen av ansvar ved misbruk. Problemstillingen i det følgende er om dagens rettstilstand kan opprettholdes på bakgrunn av en avveining av hensynene som gjør seg gjeldende på både forbrukerens og bankens side.

3.4.2 Hensynene til fordel for banken

Hensyn som vil kunne gjøre seg gjeldende til fordel for banken er *sikkerheshensyn*, *effektivitetshensyn*, *hensynet til omsetning* og *forbrukerens egen skyld*.

Sikkerheshensyn går i denne sammenheng ut på at låneavtaler er særlig risikofylt for banken. Banken låner ut egne verdier til forbrukeren ved inngåelse av en låneavtale. Banken har allerede påtatt seg et stort ansvar ved å inngå avtalen med forbrukeren. For å utjevne ubalansen mellom avtalepartene, taler rimelighetsbetraktninger for at ansvaret i større grad bør skyves over på forbrukeren. Banken skal ikke påta seg ytterligere ansvar enn hva låneavtalen i seg selv innebærer.

---

⁵⁴ Innst. 25 L (2018-2019). Brukt elektronisk versjon: <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-0251/?all=true> Sist besøkt: 22.11.19.

Når det derimot gjelder «uautoriserte betalingstransaksjoner» som finansavtl. § 35 regulerer, er det tale om kundens egne midler. Det faktum at det ikke gjelder bankens egne midler, reduserer dermed risikoen for dem. Forholdet mellom bank og forbruker vil i større grad være basert på et tillitsforhold i disse tilfellene. Dette begrunnes med at forbrukeren har valgt å plassere sine midler hos banken og forventer følgelig at banken tar tilstrekkelig vare på dem. Dersom det har blitt utført «uautoriserte betalingstransaksjoner» fra forbrukerens konto, er det dermed rimelig at banken står ansvarlig.

Videre er det et moment, som underbygger sikkerhetshensynet, at låneavtaler skiller seg i størrelse fra betalingstransaksjonene. De «uautoriserte betalingstransaksjonene» er begrenset til hva hver enkelt forbruker har inntående på konto. Det kan derimot inngås låneavtaler for beløp langt utover forbrukerens egne midler og formue. Dette underbygger risikoen låneavtaler medfører for banken og taler for at ansvaret for BankID misbrukt som elektronisk signatur for å inngå låneavtaler bør reguleres annerledes enn BankID misbrukt til «uautoriserte betalingstransaksjoner».

Sikkerhetshensynet taler for at det er rimelig å opprettholde dagens rettstilstand og regulere ansvaret ved misbruk ulikt.

Et annet hensyn som inngår i avveiningen, er *effektivitetshensyn*. Både BankID som autorisasjonsalternativ og elektronisk signatur medfører besparelser i form av tid og ressurser. Låneavtaler som tidligere krevde oppmøte fra begge parter, er ikke lenger nødvendig, og betalingstransaksjoner går automatisk. Et av formålene med BankID som autorisasjonsalternativ er å effektivisere kommunikasjonsformen mellom bank og forbruker. BankID som elektronisk signatur effektiviserer både kommunikasjonen mellom bank og forbruker, og også bruken av en rekke offentlige tjenester.

Dersom misbruk av BankID som elektronisk signatur skulle bli underlagt samme ansvarsfordeling som de «uautoriserte betalingstransaksjoner» i finansavtl. § 35, ville banken som hovedregel hatt et objektivt ansvar ved tilfeller av misbruk. Det ville forutsette at signaturen er misbrukt av en annen, på lik linje som finansavtl. § 35 bare kommer til anvendelse dersom det foreligger «uautoriserte betalingstransaksjoner». Dette vil for det første vanskeliggjøre bevisspørsmålet, som videre fører til at alle signaturer betviles. Den elektroniske signaturen vil dermed bli mindre troverdig. Formålet med en elektronisk

signatur; effektivisering og selvstendighet, svekkes betydelig dersom signaturen må overprøves i hvert tilfelle for å kunne avgjøre om forbrukeren står bak eller ikke. Samlet vil en mer forbrukerbeskyttende lovgivning, som finansavtl. § 35 legger opp til, innebære et steg tilbake for den teknologiske utviklingen.

Likevel må fordelene med den teknologiske utviklingen veies opp mot hensynet til forbrukeren. Det må deriblant tas høyde for at en elektronisk signatur kan være falsk på lik linje som en håndskreven.

Dessuten vil de samme hensynene gjøre seg gjeldende for BankID som autorisasjonsalternativ. Dersom BankID er brukt for å autorisere betalingstransaksjoner må autorisasjonen etterprøves på samme måte som for den elektroniske signaturen. Den eneste forskjellen er at den elektroniske signaturen mister troverdigheten ikke bare i forholdet mellom bank og forbruker, men også offentlige tjenester.

Effektivitetshensynet taler for at tilfellene ikke er så forskjellig at ansvaret ved misbruk bør reguleres ulikt.

Det tredje hensynet er *hensynet til omsetning*. Lån er en av de viktigste inntektskildene for en bank ved at forbruker i tillegg til å betale tilbake lånet i sin helhet, må betale renter. Låneavtaler vil dermed utgjøre en viktig inntektskilde for banken.

BankID som autorisasjonsalternativ vil innebære det motsatte, siden banken i form av renter, betaler forbrukeren for å ha pengene stående i deres bank. Isolert sett vil BankID som autorisasjonsalternativ ikke bidra til å øke bankens omsetning.

På bakgrunn av at hensynet til omsetning ikke gjør seg gjeldende for BankID brukt som autorisasjonsalternativ, men for BankID som elektronisk signatur, taler det for å regulere ansvaret ved misbruk ulikt.

Det siste hensynet er *forbrukerens egen skyld*. Forbrukeren er nærmest til å kontrollere at ingen har eller får tilgang på hans BankID. Forbrukeren kan avverge misbruk ved å unngå at kodebrikke og passord kommer på avveie. Dersom forbrukeren ikke har lyktes i å avverge at andre får tilgang på hans BankID, vil pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID» være brutt og

det må følgelig vurderes om forbrukeren har muliggjort misbruket ved uaktsom opptreden.⁵⁵

Dersom forbrukeren har opptrådt uaktsomt, slik at brikke og passord er kommet på avveie, vil han ha muliggjort misbruk av BankID som elektronisk signatur, men også «uautoriserte betalingstransaksjoner», siden det stilles samme krav til passord og kodebrikke for begge tilfellene. Dette taler for at det er rimelig at forbruker bli ansvarlig for misbruket han har muliggjort i begge tilfellene.

På den annen side etterlater momentet tvil om det er rimelig at forbrukeren står fullt ut ansvarlig i kun ett av misbrukstilfellene, slik dagens rettstilstand legger opp til. Det vil være et tungtveiende moment at forbrukeren muliggjør begge misbrukstilfellene ved en og samme opptreden. Dette taler klart i retning av at tilfellene ikke er så forskjellig at ansvaret krever ulik regulering.

Etter en samlet vurdering er det tydelig at hensynene til fordel for banken, gjør seg gjeldende i varierende grad. *Sikkerhetshensyn* og *hensynet til omsetning* taler for at BankID som autorisasjonsalternativ og BankID som elektronisk signatur er så forskjellig, at ansvar ved misbruk må reguleres ulikt. *Effektivitetshensyn* og *forbrukerens egen skyld* taler derimot i retning av at tilfellene ikke er forskjellig at de krever en ulik regulering av ansvar.

Det må foretas en nærmere vurdering av hensynene til fordel for forbrukeren for å kunne avveie hensynene på både bankens og forbrukerens side.

3.4.3 Hensyn til fordel for forbruker

En rekke hensyn vil kunne tale for at dagens regulering av ansvar ved misbruk ikke kan opprettholdes. Blant annet *profesjonalitetsprinsippet* og *pulveriseringshensynet*. Videre kan *allmennhetens tiltro til rettssystemet* og *rettssikkerheten* bidra som hensyn til fordel for forbruker.

Når det gjelder *profesjonalitetsprinsippet* følger det av rettspraksis at «... kravet til bankens aktsomhet i prinsippet må gjelde uavhengig av den enkelte kundes kunnskapsnivå.»⁵⁶

---

⁵⁵ Jeg kommer nærmere tilbake til culpavurderingen i kapittel 5.5.

⁵⁶ Rt. 2000 s. 679 s. 689.

Likevel må det være «... rom for en viss kritikkverdig atferd før det blir tale om erstatningsbetingende uaktsomhet ...». ⁵⁷

I Rt. 1998 s. 989, som riktignok gjaldt tilbakesøkingsskrav, fremholdt Høyesterett at: «På betalingsformidlingens område er det særlige hensyn som taler for at tilbakesøkingsskrav bare i begrenset utstrekning bør aksepteres. Tilliten til betalingssystemet er her av sentral betydning.» ⁵⁸

Rettspraksis etterlater inntrykk av at kravene som stilles til den profesjonelle part vil variere ut fra den konkrete sammenhengen parten opptrer i. Dersom en bank opptrer på et av sine kjerneområder vil det dermed stilles høye krav.

Anvendt på tilfellene BankID blir brukt til «uautoriserte betalingstransaksjoner», vil banken opptre på et av kjerneområdene sine. Forbrukeren vil ha grunn til å stole på banken og deres systemer. Det foreligger et tillitsforhold mellom bank og forbruker.

Dersom BankID blir misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler, vil banken likeledes opptre på et av sine kjerneområder. Forbrukeren vil ha grunn til å ha like stor tiltro til banken på dette området som for betalingstransaksjoner. Videre vil forbrukeren ha grunn til å stole på at bankens systemer ikke muliggjør svindel og at en bank ikke ville ha tilbudt tjenester og systemer som åpner for misbruk i den grad BankID som elektronisk signatur gjør. Banken er ansvarlig for sine systemer og kan dermed på sin side hindret at misbruk muliggjøres. Profesjonalitetsprinsippet trekker i retning av at misbrukstilfellene ikke er så forskjellig at de krever ulik regulering av ansvar.

Videre utgjør *pulveriseringshensynet* ⁵⁹ et viktig moment i avveiningen. Banker omsetter for beløp i milliardklassen ⁶⁰ og har muligheter for å innkalkulere tap ved å inkludere risikoen som en alminnelig driftskostnad. Dessuten er bankene omfattet av Statens banksikringsfond som tilfører banker betydelig ansvarlig kapital. ⁶¹

---

⁵⁷ Rt. 2003 s. 400 premiss 38.

⁵⁸ Rt. 1998 s. 989 s. 998.

⁵⁹ Hensynet er utledet av blant annet: Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 193.

⁶⁰ <https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/Regnskapsstatistikk/ovrige-bankers-arsregnskaper/>

Sist besøkt: 07.11.19.

⁶¹ NOU 1994: 19 s. 10.

Dette tilsier at misbruk av BankID som enten har ført til «uautoriserte betalingstransaksjoner» eller misligholdt lånebeløp, ikke virker like ruinerende for banken som for forbrukerens personlige økonomi. Banken vil i begge misbrukstilfellene ha større muligheter til å håndtere tapet. Det taler for at dagens rettstilstand, hvoretter forbrukerne vil stå fullt ut ansvarlig for misbruk av BankID som elektronisk signatur, ikke kan opprettholdes.

Gjennomgangen av *profesjonalitetshensynet* og *pulveriseringshensynet* tilsier at banken har bedre forutsetninger for å ta større ansvar i begge tilfellene BankID blir misbrukt, og ikke avgrenses til de «uautoriserte betalingstransaksjoner».

Videre vil *allmennhetens tiltro til rettssystemet* utgjøre et moment i avveiningen. Misbruk av BankID som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler, involverer tre parter, som alle bidrar på hver sin måte til at misbruk blir muligjort. Tredjepersonen utfører en straffbar handling ved å misbruke en forbrukers BankID,⁶² videre bidrar banken ved at de tilbyr tjenester som åpner for misbruk og ikke kontrollerer systemene tilstrekkelig.⁶³ Forbrukeren på sin side, klandres for håndteringen av sin BankID. Det faktum at forbrukeren er den eneste som blir holdt økonomisk ansvarlig for det tapet som har oppstått som følge av partenes ulike bidrag, vil for den vanlige mannen i gaten fremstå som en uforståelig ansvarsfordeling. I tillegg vil en ulik ansvarsfordeling ved hjelp av én og samme BankID virke uforståelig. Samlet vil den ulike ansvarsfordelingen svekke allmennhetens tiltro til rettssystemet. Dette taler for at rettstilstanden ikke kan opprettholdes.

Videre kan hensynet til forbrukers *rettssikkerhet* tillegges vekt. Ved at dagens rettstilstand regulerer de to formene for BankID-misbruk forskjellig, vil forbrukeren ha problemer med å forutse sin rettsstilling, da det dreier seg om samme kodebrikke og passord i begge tilfellene. Forbrukerens ansvar vil variere ut fra om svindleren har valgt å misbruke BankID som elektronisk signatur eller for «uautoriserte betalingstransaksjoner».

Gjennomgangen av hensynene til fordel for forbruker taler samlet for at dagens rettstilstand ikke kan opprettholdes. Til tross for at banken vil ha bedre forutsetninger for å ta større ansvar, begrunnet i profesjonalitet- og pulveriseringshensyn, overlater dagens rettstilstand det

---

⁶² Jf. blant annet LA-2017-135340, hvor tredjeperson ble straffedømt for identitetstyveri og bedrageri overfor banken.

⁶³ Bankens skyld er nærmere omtalt i kapittel 5.5.5.1-5.5.5.3.

økonomiske tapet alene til forbrukeren i tilfellene hans BankID er misbrukt som elektronisk signatur.

3.4.4 Avveining

Etter en helhetsvurdering av hensynene til fordel for banken og til fordel for forbruker, er det tydelig at det foreligger hensyn i begge parters favør og disfavør. Utslagsgivende for avveiningen er en tungtveiende formålsbetraktning. Virkeområdet til finansavtl. er «... avtaler og oppdrag om finansielle tjenester med finansinstitusjoner ...», jf. finansavtl. § 1 første ledd. Ved avtaler mellom en finansinstitusjon og en forbruker vil det nødvendigvis foreligge en ubalanse i maktforholdet mellom partene. Et sentralt formål for lovgivningen som regulerer forholdet mellom kontraktspartene vil derfor være å utjevne denne ubalansen. Dette underbygges av finansavtl. § 2 første ledd, hvor det fremgår at «Loven kan ikke fravikes ved avtale til skade for en forbruker.», som tilsier at loven er forbrukerbeskyttende og det skal tas hensyn til den svakere part.

En forbruker vil normalt anses som mindre ressurssterk enn banken, både kunnskapsmessig og økonomisk. Dette gjør seg gjeldende både for tilfellene forbrukeren BankID misbrukes for «uautoriserte betalingstransaksjoner» og som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler.

Dagens rettstilstand bidrar til å skape en viss balanse mellom bank og forbruker i tilfellene BankID blir misbrukt til «uautoriserte betalingstransaksjoner» ved at ansvaret for misbruket fordeles mellom forbruker og banken etter finansavtl. § 35. Banken, som den ressurssterke part er dessuten ansvarlig for størstedelen av tapet, som følge av lovens ansvarsbegrensninger.⁶⁴ Ansvarsfordelingen skaper balanse ut ifra rimelighetsbetraktninger, men også profesjonalitets- og pulveriseringshensynet.

Ansvarsfordelingen ved misbruk av BankID som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler, skaper derimot ikke balanse mellom bank og forbruker på samme måte. Banken er utstederen av tjenesten og kunne forbedret systemene for å unngå misbruk. Banken er delaktig i at misbruket har skjedd, men går likevel fri for ansvar i disse tilfellene. Dette tilsier at den svake part, her forbrukeren, blir enda svakere sett i forhold til banken.

---

⁶⁴ Jf. finansavtl. § 35 andre og tredje ledd.

Samlet taler det for at dagens rettstilstand ikke kan opprettholdes. Dagens rettstilstand ivaretar ikke formålet om å skape balanse mellom kontraktpartene. Forbrukeren har et langt svakere vern i tilfellene BankID misbrukes som elektronisk signatur.

Avveiningen av hensynene i kapittel 3.4.2 og 3.4.3, viser imidlertid at det er visse forskjeller mellom de to misbrukstilfellene. Likevel kan ikke forskjellene sies å være så vidt vesentlig at de begrunner den ulike reguleringen av ansvar, når det foreligger hensyn begge retninger og både bank og forbruker, i begge misbrukstilfellene, bidrar på hver sin side til at misbruk muliggjøres. Det er dermed rimelig å legge til grunn at dagens rettstilstand, basert på en avveining av hensyn, ikke kan opprettholdes.

Kapittel 4: Ansvar på avtalerettslig grunnlag

4.1 Innledning

På bakgrunn av at tilfellene forbrukerens BankID misbrukes som elektronisk signatur faller utenfor virkeområdet til finansavtl. § 35, skal jeg i det følgende foreta en redegjørelse av hvordan domstolene vurderer forbrukerens ansvar på ulovfestet rett. Rettsavgjørelsene på området viser at det første spørsmålet er om forbrukeren er avtalerettslig bundet til låneavtalen som er inngått ved hjelp av hans BankID.⁶⁵

4.2 Avtaleinngåelse ved hjelp av BankID

BankID brukt som elektronisk signatur er som nevnt i kapittel 1.1 like bindende som en håndskreven signatur.

Et grunnprinsipp i norsk avtalerett er avtalefrihetsprinsippet. Enhver kan inngå avtaler både om hva, med hvem og hvordan man vil. Videre gjelder prinsippet om formfrihet ved avtaleinngåelse.⁶⁶ Prinsippene som gjelder for avtaleinngåelse er gjennomgående teknologinøytrale. Det betyr at det vil være uten betydning hvordan et utsagn formidles fra en avgiver til en mottaker.⁶⁷

Når det gjelder avtaleinngåelse basert på elektronisk signatur, følger det av forarbeidene til lov om elektroniske tillitstjenester⁶⁸ at: «Avtalefrihet, herunder formfrihet, er et sentralt prinsipp i norsk rett. Som utgangspunkt velger partene selv i hvilken form de ønsker å inngå en bindende avtale, for eksempel muntlig, skriftlig på papir eller elektronisk.»⁶⁹

På bakgrunn av uttalelsene i forarbeidene og at reglene om avtaleinngåelse er teknologinøytrale, vil BankID som elektronisk signatur være omfattet av prinsippene for avtaleinngåelse.

---

⁶⁵ Jf. blant annet LB-2016-43622, LA-2017-135340 og TALST-2018-50976.

⁶⁶ Jf. blant annet Woxholth (2014) s. 28.

⁶⁷ Giertsen (2014) s. 56.

⁶⁸ Lov 15. juni 2018 nr. 44.

⁶⁹ Prop. 71 LS (2017-2018) s. 34.

4.3 Utgangspunkt: inngåtte avtaler skal holdes

En grunnpilar i avtaleretten er at avtaler skal holdes.⁷⁰ Den rettslige følgen av en bindende avtale er at partene må oppfylle avtalen slik den er inngått.⁷¹ En låneavtale inngått ved hjelp av BankID vil være bindende for både eieren av BankID og banken. Både bank og forbruker må på hver sin side oppfylle og muliggjøre avtalens innhold.

Den overordnede problemstillingen i det følgende er imidlertid om forbrukeren er avtalerettslig bundet dersom en tredjeperson urettmessig har signert låneavtalen i hans navn.

4.4 Unntak fra utgangspunktet

Det finnes en rekke unntak og begrensninger i hovedregelen om at inngåtte avtaler skal holdes.⁷² Det oppstilles ugyldighetsgrunner både på lovfestet⁷³ og ulovfestet grunnlag. For tilfellene hvor tredjeperson urettmessig signerer på forbrukerens vegne ved hjelp av forbrukerens BankID, vil den ulovfestede ugyldighetsgrunnen *falsk* gjøre seg gjeldende. Kjennetegnet for ugyldighetsgrunnen er at løftet har blitt fabrikkert.⁷⁴ Falsk utgjør en sterk ugyldighetsgrunn, hvilket innebærer at løftegiver anses ubundet av avtalen, uavhengig av om mottaker var i god tro.⁷⁵

I rettsavgjørelsene som omhandler misbruk av BankID, vurderer retten i første omgang om forbruker selv inngikk låneavtalen.⁷⁶ På bakgrunn av at oppgaven avgrenser mot bevisvurderingen av om det foreligger misbruk, jf. kapittel 1.2, legger jeg kort til grunn at forbrukeren ikke står bak avtalen. Løftet er blitt fabrikkert av en tredjeperson.

Utgangspunktet er dermed at misbruket anses som falsk og medfører at forbrukeren ikke anses bundet på avtalerettslig grunnlag. Problemet er imidlertid at en elektronisk signatur blir registrert med øyeblikkelig virkning. Banken vil ofte ha oppfylt sin del av avtalen, ved å utbetale lånet, før misbruket blir oppdaget. Utad vil det for banken fremstå som forbrukeren

---

⁷⁰ Woxholth (2014) s. 23.

⁷¹ Giertsen (2014) s. 8.

⁷² Woxholth (2014) s. 24.

⁷³ Se eksempelvis kapittel 3 i avtaleloven, jf. Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven).

⁷⁴ Giertsen (2014) s. 170.

⁷⁵ Giertsen (2014) s. 170.

⁷⁶ Jf. blant annet LB-2016-43622 og LA-2017-135340. Jeg kommer tilbake til rettsavgjørelsene i kapittel 5.7.3 og 5.6.

har ment å binde seg, på grunn av at låneavtalen er signert i forbrukerens navn. Spørsmålet er imidlertid om banken har rimelig grunn til å tro at forbrukeren mente å binde seg, når en tredjeperson står bak signeringen.

4.5 Har banken rimelig grunn til å tro at forbrukeren har ment å binde seg?

Foruten signaturen som foreligger, må det vurderes om andre forhold kan kaste lys over om forbrukeren faktisk har ment å binde seg.⁷⁷

I det følgende kan to tingrettsdommer illustrere et argument for når banken bør få mistanke om at det foreligger misbruk og dermed ikke har incitament til å tro at forbrukeren har ment å binde seg. Dette er kun ett av momentene i vurderingen av om forbruker har ment å binde seg. Det må videre foretas en inngående bevisvurdering, som oppgaven avgrenser mot, jf. kapittel 1.2.

I TALST-2018-50976 hadde en samboer (A) tatt opp lån i forbrukerens navn (B). Retten la vekt på at all kontaktinformasjon i lånesøknaden tilhørte A, og ikke B selv. Pengene ble i tillegg utbetalt til As konto. Ved at banken, til tross for at kontaktinformasjon og kontonummer ikke stemte overens med Bs, utbetalte lånet til A, hadde banken medvirket og muliggjort misbruket. Dette fikk innvirkning på dommens resultat. Forbrukeren ble ansett erstatningsansvarlig overfor banken, men erstatningen ble satt ned på grunn av bankens medvirkning.

Videre ble det i TOSLO-2018-180834, som gjaldt misbruk av BankID utført av cellekameraten til forbruker, oppgitt en uvanlig e-postadresse i forbindelse med opprettelse av kredittavtale.⁷⁸ Retten fant imidlertid ikke at adressen var så uvanlig at banken burde reagert. Uregelmessighetene i kontaktopplysningene var her ikke like synlige som i TALST-2018-50976.

Rettsavgjørelsene viser at dagens rettstilstand legger opp til at dersom lånesøknaden er preget av uregelmessigheter, har banken ikke hatt rimelig grunn til å tro at forbrukeren har ment å

---

⁷⁷ Giertsen (2014) s. 59.

⁷⁸ Rettsavgjørelsen er nærmere omtalt i kapittel 5.7.4.

binde seg. Banken er, jf. kapittel 3.4.3, den profesjonelle part som er nærmest til å kontrollere lånesøknadene og er ansvarlig for at lån blir utbetalt til rette vedkommende.⁷⁹

---

⁷⁹ Nærmere om bankens skyld i kapittel 5.5.5.1.

Kapittel 5: Ansvar etter erstatningsrettslige regler

5.1 Innledning

Selv om forbruker ikke er ansvarlig på avtalerettslig grunnlag i tilfellene BankID er misbrukt som elektronisk signatur av tredjeperson, viser rettspraksis at banken likevel retter erstatningskrav mot forbrukeren.⁸⁰ Banken hevder forbrukeren har opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt med hensyn til sin BankID og således pådratt seg erstatningsansvar for det økonomiske tapet banken har lidt.⁸¹

I det følgende skal det foretas en aktsomhetsvurdering av forbrukerens håndtering av BankID. Innledningsvis gjøres det rede for «Avtalevilkår for PersonBankID» og de viktigste utgangspunktene for aktsomhetsvurderingen.

Dagens rettstilstand legger opp til at det knytter seg ulikt ansvar til ett og samme ansvarsgrunnlag, utført ved hjelp av den nøyaktig samme BankID. Den rettslige følgen av dette er at forbrukeren vil anses fullt ut ansvarlig fra og med vanlig uaktsomhet dersom hans BankID er misbrukt som elektronisk signatur. Forbrukeren som er omfattet av finansavtl. § 35, vil derimot først være fullt ut ansvarlig dersom han har opptrådt forsettlig eller svikaktig, jf. finansavtl. § 35 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

På bakgrunn av den ulike reguleringen av ansvar og for å illustrere hvordan rettstilstanden er for tilfellene som faller utenfor finansavtl., velger jeg å kun ta stilling til aktsomhetsvurderingen av forbrukeren i tilfellene hans BankID er misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtaler. Vanlig uaktsomhet er tilstrekkelig for å pådra seg erstatningsansvar.⁸² I det følgende skal det dermed vurderes om forbrukeren har opptrådt med vanlig uaktsomt i sin håndtering av BankID.

---

⁸⁰ Jf. blant annet LB-2016-43622 og LA-2017-135340. Jeg kommer tilbake til rettsavgjørelsene i kapittel 5.7.3 og 5.6.

⁸¹ Jeg kommer tilbake til bankens tap og begrunnelsen for å ilegge forbrukeren erstatningsansvar i kapittel 5.4.

⁸² Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 135.

5.2 Startpunktet for aktsomhetsvurderingen

For «uautoriserte betalingstransaksjoner» fremgår det av forarbeidene at: «Av henvisningen til artikkel 56 følger det at aktsomhetsvurderingen skal skje på bakgrunn av avtalevilkårene. Det skal imidlertid foretas en helhetsvurdering, og graden av uaktsomhet og bevis for uaktsomhet skal vurderes i samsvar med nasjonal rett ...».⁸³

Videre følger det av finansavtl. § 34 første ledd at forbruker skal ta «... alle rimelige forholdsregler for å beskytte de personlige sikkerhetsanordningene knyttet til betalingsinstrumentet ...».

På bakgrunn av at misbruk av BankID som elektronisk signatur etter dagens rettsstilstand faller utenfor virkeområdet til finansavtl. § 35, vil lovens forarbeider og §§ 35, jf. 34 ikke få direkte anvendelse. Rettsavgjørelsene som foreligger på området, som gjelder misbruk av BankID som elektronisk signatur, viser imidlertid at startpunktet for aktsomhetsvurderingen er den samme her.⁸⁴ I vurderingen av om forbruker har opptrådt uaktsomt med bruken av sin BankID knytter retten vurderingen opp mot «Avtalevilkår for PersonBankID». Dette er de samme avtalevilkårene som forarbeidene til finansavtl. nevnte ovenfor for de «uautoriserte betalingstransaksjoner».⁸⁵ I det følgende skal jeg gjøre rede for innholdet i avtalevilkårene.

5.3 «Avtalevilkår for PersonBankID»⁸⁶

«Avtalevilkår for PersonBankID»⁸⁷ inneholder en rekke punkter (forkortelse: pkt.) som til sammen gir en oversikt over anvendelsesområdet og retningslinjer for BankID, både for bank og forbruker.

Det er særlig tre punkter i «Avtalevilkår for PersonBankID» som gjør seg gjeldende for tilfellene forbrukerens BankID er misbrukt som elektronisk signatur. Startpunktet følger av avtalens pkt. 13.2. Her fremgår det at kunden etter alminnelige rettsregler kan bli holdt «... erstatningsansvarlig dersom misbruket er muliggjort ved forsettlig eller uaktsom handling

---

⁸³ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 122.

⁸⁴ Jf. blant annet LF-2018-39633 og LG-2018-151437. Jeg kommer tilbake til rettsavgjørelsene i kapittel 5.7.2 og 5.7.4.

⁸⁵ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) s. 122.

⁸⁶ Se vedlegg.

⁸⁷ «Avtalevilkår for PersonBankID» hentet fra: https://www.dnb.no/portalfront/nedlast/no/privat/avtaler-vilkaar/BankID_avtale.pdf?popup=true Sist besøkt. 22.11.19.

eller unnlattelse fra Kundens side.».

Videre regulerer avtalens pkt. 9: «Vern om passord og andre sikkerhetsprosedyrer». Her fremgår det at «PersonBankID er personlig og skal ikke overdras eller på annen måte overlates til eller brukes av andre enn Kunden. Passord, personlige koder og andre sikkerhetsprosedyrer må ikke røpes for noen, heller ikke overfor politiet, Banken eller husstandsmedlemmer.».

Hovedregelen er dermed klar. Passord og tilhørende koder er strengt personlig og ingen andre enn kunden selv skal ha kjennskap til disse. Dette legger strenge føringer for aktsomhetsvurderingen.

Etter avtalens pkt. 13 er ansvaret ved misbruk av kundens BankID stilt opp. Ansvaret er delt opp for to forskjellige typer misbruk. Pkt. 13.1 regulerer tilfellene «BankID er misbrukt til belastning av Kundens konto». Det vises til blant annet finansavtl. § 35 for ansvaret i disse misbrukstilfellene.

Avtalens pkt. 13.2 oppstiller på sin side ansvaret for tilfellene «... uvedkommende benytter Kundens BankID i andre situasjoner enn nevnt i punkt 13.1 ...». BankID misbrukt som elektronisk signatur faller som kjent utenfor finansavtl. § 35 og vil dermed også falle utenfor pkt. 13.1. Tilfellene vil dermed reguleres av pkt. 13.2, jf. «... andre situasjoner enn nevnt i punkt 13.1 ...». Det følger av pkt. 13.2 at forbrukeren kan bli erstatningsansvarlig etter alminnelige rettsregler, dersom han har muliggjort misbruket ved «... uaktsom handling ...».

På bakgrunn av at det i avtalevilkårene henvises til alminnelige erstatningsrettslige regler vil det være spørsmål om erstatning utenfor kontraktsforhold i det følgende. I norsk rett oppstilles et skille mellom erstatningsansvar i kontraktsforhold og erstatningsansvar utenfor kontraktsforhold. Førstnevnte grunner seg på en kontrakt og behandles i obligasjonsretten, mens reglene om erstatning utenfor kontraktsforhold behandles i den alminnelige erstatningsrett.⁸⁸

For denne oppgaven forutsettes det at «Avtalevilkår for PersonBankID» er brutt. Spørsmålet i

---

⁸⁸ Lødrup (2005) s. 38

det følgende er om forbrukeren har opptrådt uaktsomt etter alminnelig erstatningsrett.

I norsk erstatningsrett må det påvises et ansvarsgrunnlag for å ilegge en person erstatningsansvar. Det alminnelige ansvarsgrunnlaget er culpaansvaret.⁸⁹ Vurderingstemaet for culpavurderingen er om forbrukeren har opptrådt på en måte som den alminnelige fornuftige person ville opptrådt, dersom han befant seg i samme situasjon.⁹⁰

Aktsomhetsvurderingen må foretas på tidspunktet handlingen ble utført.⁹¹ Det er tidspunktet forbrukeren muliggjorde at en tredjeperson fikk tilgang på hans BankID som er avgjørende.

5.4 Begrunnelsen for å ilegge forbrukeren erstatningsansvar ved misbruk av BankID

BankID misbrukt som signatur for inngåelse av låneavtaler innebærer en forledelse av banken, ved at banken utbetaler lånebeløp til en tredjeperson som ikke betaler tilbake. Misbruket er utført ved hjelp av forbrukerens BankID. Selv om det er en tredjeperson som står bak utførelsen av misbruket, vil ofte forbrukerens måte å forholde seg til risikoen på, ha muliggjort misbruket.⁹² Etter dagens rettsstilstand ilegges forbrukeren erstatningsansvar, dersom han har opptrådt uaktsomt i sin håndtering av BankID.

Ut fra rettferdsforestillinger er den som ved uaktsomhet volder skade, nærmest til å bære risikoen.⁹³ Det er forbrukerens BankID som volder skade. Videre er forbrukeren nærmeste til å føre kontroll med sin BankID, jf. kapittel 3.4.2. Dersom passord og kodebrikken kommer på avveie, vil forbrukeren muliggjøre at tredjeperson får tilgang og mulighet til å inngå låneavtaler i forbrukerens navn. Det utgjør dessuten brudd på pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID». Dette begrunner samlet sett hvorfor forbrukeren ilegges erstatningsansvar ved misbruk av BankID.

BankID anses imidlertid som et dagligdags hjelpemiddel. Når forbrukeren pålegges ansvar for dagligdags handlinger vil incitamentet til å opptre forsiktig og handle annerledes kunne

---

⁸⁹ Kjelland (2019) s. 65.

⁹⁰ Blant annet utledet av Lødrup (2005) s. 97-98.

⁹¹ LA-2017-135340.

⁹² Kjelland (2019) s. 65.

⁹³ Kjelland (2019) s. 67.

svekket.⁹⁴ I det følgende skal jeg, basert på gjeldende rett, foreta en vurdering av hva som kreves av forbruker i sin håndtering av BankID.

5.5 Culpavurderingen

5.5.1 Har forbrukeren opptrådt uaktsomt i sin håndtering av BankID?

Problemstillingen i det følgende er om forbrukeren har opptrådt uaktsomt og muliggjort at BankID ble misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale.

I vurderingen av om forbruker har opptrådt uaktsomt med bruken av sin BankID inngår en rekke objektive elementer.⁹⁵ Deriblant om forbrukeren hadde handlingsalternativer, skadepotensialet til BankID og om forbruker hadde muligheter til å forutse misbruket. Ved sistnevnte element, vil det imidlertid forekomme subjektive elementer. Videre kan forhold på bankens side være av betydning.

Det klassiske tilfellet som går igjen i rettspraksis, er at nærstående har fått eller skaffer seg kjennskap til forbrukerens BankID-passord og signerer låneavtaler. I det følgende vil det bli tatt utgangspunkt i hvordan en alminnelig fornuftig forbruker ville opptrådt på bakgrunn av elementene nevnt i avsnittet ovenfor, dersom han befant seg i samme situasjon som forbruker. Hensikten er å fastslå når forbrukeren kan anses å være uaktsom i sin håndtering av BankID.

5.5.2 Handlingsalternativer

På bakgrunn av at det skal foretas en objektiv bedømmelse av handlingen, stilles det normative krav til handlemåten. Den alminnelige forbruker vet at BankID er strengt personlig og at den elektroniske signaturen likestilles med en håndskreven. Dette taler for at forbrukere flest ikke ville gitt andre tilgang til å signere på deres vegne. Videre er det allment kjent at passord ikke skal røpes. En forbruker har dermed valget om å følge disse allmenne normene eller handle på annet vis. Dersom forbruker velger å handle på annet vis enn den alminnelige forbruker ville gjort i samme situasjon, taler det isolert sett for en uaktsom håndtering av BankID.

To lagmannsrettsdommer illustrerer de vanligste handlingsalternativene forbruker vil ha for å

---

⁹⁴ Kjelland (2019) s. 67.

⁹⁵ Lødrup (2005) s. 99.

unngå misbruk av BankID. I LG-2018-151437 hadde ikke samboeren hatt mulighet til å opprette kredittavtalen dersom partneren hadde skjult inntastingen.⁹⁶ Videre hadde ikke misligholdet oppstått i LB-2016-43622 dersom ektefellen ikke hadde overlatt kodebrikke og passord til sin ektefelle.⁹⁷

Sakene viser at det ikke kreves uforholdsmessig mye av forbrukeren for å bli ansett aktsom. Forbrukeren kan med letthet være bevisst på å skjule de personlige sikkerhetsanordningene og ikke gjøre BankID mer tilgjengelig for andre enn nødvendig. I tillegg vil handlingsalternativene være i tråd med kravene som stilles til forbrukeren i pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID».

5.5.3 Handlingens skadeevne

Videre er handlingens skadeevne et moment i den objektive culpavurderingen. Begrepet forklares som «... produktet av *sannsynligheten for at skade ville inntre* som følge av handlingen og de *mulige skaders omfang* ...».⁹⁸

Konsekvensen av at BankID blir misbrukt er at man kan få innvilget lån og tilgang på kapital. Skadeomfanget kan bli stort. Som vist i kapittel 3.4.2, vil en låneavtale ofte ha et større omfang enn forbrukerens egen formue. Dersom forbrukeren blir funnet erstatningsrettslig ansvarlig for misbruket, og beløpet overstiger hans betjeningsevne, vil det føre til at han havner i en uheldig økonomisk situasjon. Et skadeomfang som kan virke økonomisk ruinerende for forbrukeren, taler for at det kreves særlig aktsomhet med håndteringen av BankID. Skadepotensialet gjenspeiles av sikkerhetsreglene som stilles opp i «Avtalevilkår for PersonBankID».

Videre har det oppstått flere saker de siste årene hvor banken har lidt et økonomisk tap som følge av BankID-misbruk. Er forbrukerens BankID kommet på avveie, skal det lite til før misbruk oppstår. Vedkommende som misbruker forbrukerens BankID trenger kun kodebrikke og passord. Har forbrukeren opptrådt uaktsomt i sin håndtering av kodebrikken og røpet passord, vil det være sannsynlig at skade inntreffer, begrunnet med at det ikke kreves mer for å gjennomføre misbruk enn kjennskap til de to elementene. Jo mer sannsynlig det er for at

---

⁹⁶ Rettsavgjørelsen er nærmere omtalt i kapittel 5.7.4.

⁹⁷ Rettsavgjørelsen er nærmere omtalt i kapittel 5.7.3.

⁹⁸ Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 93.

skade inntreffer, desto høyere krav kan stilles til forbrukerens aktsomhet.

5.5.4 Risikoens alminnelige synbarhet

Det vil variere fra den enkelte sak om risikoen er synbar. Den alminnelige forbruker vil kunne forutse skadeinntreden dersom de er klar over at BankID er kommet på avveie og uvedkommende har fått tilgang. Er det derimot en nærstående som står bak misbruket, vil ikke forbrukeren ha de samme forutsetningene til å forutse skade. Dette begrunnes med at forbrukere flest vil stole på sine nærmeste. Nærmere om tillitsforhold i kapittel 5.7.2.

Likevel kan individuelle forhold på forbrukerens side spille inn og tilsi at han er i bedre stand til å forutse risikoen.⁹⁹ Kravet til aktsomhet skjerpes dermed i tilfellene forbruker har kunnskap om forhold som tilsier at bruk eller deling av BankID, vil være særlig risikofylt rundt en bestemt tredjeperson.¹⁰⁰ Dette utgjør et subjektivt element i culpavurderingen.

Et eksempel fra rettspraksis kan illustrere. I TGJOV-2017-170313, hadde en forbruker (A) gitt passordet til sin BankID til sin samboer (B). B tok deretter opp lån i A sitt navn. Retten la til grunn at den omstendighet at B «... finansierte spilling på mobilen, fremsto som helt uvanlig og usannsynlig slik A kjente sin samboer gjennom 30 år.». Retten mente det ikke kunne rettes en sterk bebreidelse mot A i den konkrete situasjonen. Resultatet ble at det ikke var grunnlag for å pålegge forbrukeren erstatningsansvar.

Det tilsier at dersom A hadde kjent til spillavhengigheten til B, hadde A hatt bedre forutsetninger til å forutse risikoen, og det hadde vært grunn til å rette en sterk bebreidelse mot A for å ha gitt passordet til tredjepersonen.

Gjennomgangen viser at det stilles større krav til forbrukerens aktsomhet dersom forbrukeren er klar over forhold på tredjepersons side som øker sannsynligheten for at misbruk kan inntre, enn i tilfellene forbrukeren ikke har kjennskap til disse. Deriblant at tredjeperson lider av spillavhengighet eller har alvorlige økonomiske problemer. Risikoens synbarhet vil dermed måtte vurderes konkret i hvert tilfelle. Nærmere om forsterkende faktorer i kapittel 5.7.5.

---

⁹⁹ Kjelland (2019) s. 85.

¹⁰⁰ Lødrup & Asland (2011) s. 48.

5.5.5.1 Innledning: Forhold på skadelidtes side

Videre vil forhold på skadelidtes side, her banken, kunne ha betydning i drøftelsen av om forbruker har opptrådt uaktsomt.¹⁰¹ Deriblant kan skadelidtes opptreden ha betydning i avveiningen av hvem som er nærmest til å bære risikoen.¹⁰² Et moment som utledes av juridisk teori, er hvordan skadelidte eksponerer seg for risikoen.¹⁰³ Dersom skadelidte opptrer på en måte som øker risikoen for at skade inntreffer, taler det for at skadelidte er nærmest til å bære risikoen. Dette elementet relativiserer culpanormen.¹⁰⁴

Som utgangspunkt og på bakgrunn av systemet for elektronisk signatur, må banken kunne stole på at rette eier står bak BankID-signeringen. Likevel knytter det seg risiko til måten banken har valgt å opptre og inngå avtalen på. I kapittel 5.5.5.2 og 5.5.5.3 skal jeg gjøre rede for to forhold på bankens side som vil ha betydning for culpavurderingen.

5.5.5.2 Bankens kontroll med egne systemer

Banken er den nærmeste til å kontrollere sine egne systemer. Når banken tilbyr en elektronisk kommunikasjonsform, er det banken som må sørge for at systemet ivaretar begge parter sikkerhet.

Momentet kan illustreres av rettspraksis. I TALST-2018-50976 tilhørte all kontaktinformasjon i lånesøknaden samboeren (A). Videre hadde banken utbetalt lånebeløpene til en annen konto enn forbrukerens (B). Hadde banken ført nærmere kontroll, ville feilen blitt oppdaget og hindret misbruk. Retten fant banken medansvarlig på bakgrunn av at tapet kunne vært forhindret i sin helhet dersom de hadde handlet annerledes.

Hvilken betydning momentet vil ha for aktsomhetsvurderingen underbygges av TGJOV-2017-170313, som ble nevnt i kapittel 5.5.4. Retten uttalte at banken har:

«... valgt å innrette virksomheten slik at det ikke er nødvendig med personlig fremmøte eller annen kontakt for å oppta lån eller annen form for identifisering utover den elektroniske. Det knytter seg således en risiko for tap knyttet til måten virksomheten er organisert på.

---

¹⁰¹ Kjelland (2019) s. 97-98.

¹⁰² Kjelland (2019) s. 97-98.

¹⁰³ Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 464.

¹⁰⁴ Hagstrøm & Stenvik (2015) s. 104.

Banken kunne eksempelvis som en sikkerhetssjekk før lånet ble innvilget ringt opp lånetaker på det telefonnummeret han er registrert med på gule sider, eller sendt dokumenter med krav om personlig fremmøte og identifisering på postkontoret. Den oppgitte epostadressen var Bs og telefonnummeret eksisterte ikke. Ved enkle kontrollrutiner kunne dette bidratt til å avdekke at det ikke var A som hadde inngått låneavtalen.».

Forbrukeren ble ikke funnet erstatningsansvarlig i denne saken. Bankes bidrag, ved å ikke ha tilstrekkelig kontroll med egne systemer, var et av de utslagsgivende momentene.

5.5.5.3 Banken som tilbyr tjenesten

Det andre forholdet på bankens side, er at de selv har valgt at finansielle avtaler kan inngås ved hjelp av BankID. Det faktum at BankID er fjernstyrt anses mer risikofylt enn avtaleinngåelse med krav om personlig oppmøte. Videre har det blant teknologiekspertene blitt hevdet at BankID ikke er sikkert nok.¹⁰⁵ Banken har inngått avtalen med den risiko elektronisk signatur medfører.

5.5.6 Konklusjon

Etter en helhetsvurdering av elementene som inngår i culpavurderingen er det rimelig å legge til grunn at forbruker anses uaktsom i sin håndtering av BankID dersom han ikke velger et handlingsalternativ tilsvarende det den alminnelige fornuftige forbruker ville valgt i samme situasjon. Det vil særlig gjøre seg gjeldende dersom risikoen var synlig for forbrukeren. Er forbrukeren klar over at det foreligger forsterkende faktorer på tredjepersons side, som gjør risikoen synligere, men velger for eksempel likevel å ikke skjule inntasting av BankID-passordet, taler det ytterligere i retning av uaktsomhet. Forholdene på bankens side vil imidlertid virke formildende i vurderingen av om forbrukeren har utvist skyld. Misbruket er tross alt delvis muliggjort av banken.

5.6 Analyse av aktsomhetsnormen

Etter pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID» fremgår det blant annet at BankID: «... skal ikke overdras eller på annen måte overlates til eller brukes av andre enn Kunden.». Videre er det en nulltollltoleranse for deling av passord, når punktet bestemmer at det «... må ikke røpes

---

¹⁰⁵ <https://www.tv2.no/a/10825963/> Sist besøkt: 22.11.19.

for noen, heller ikke overfor politiet ...».¹⁰⁶ Dette tilsier at forbrukeren har opptrådt uaktsomt dersom han har røpet passordet eller gjort BankID tilgjengelig for andre. «Avtalevilkår for PersonBankID» legger isolert sett opp til en streng aktsomhetsnorm.

Rettspraksis viser imidlertid at aktsomhetsnormen ikke er klar. Både normen og subsumsjonen varierer fra sak til sak. Det er særlig fire saker som kan illustrere dette. I LA-2017-135340 hadde en ektemann (A) benyttet ektefellens (B) BankID til å ta opp et banklån. Det forelå ingen dokumentasjon på at B selv hadde inngått BankID-avtalen. B hadde møtt opp i banklokalene, men da kun i forbindelse med opprettelse av bankkonto. B mente det forelå en misforståelse, i den forstand at hun hadde ment at hun ordnet med BankID ved oppmøte i banken. Det var imidlertid A som hadde bestilt og opprettet BankID i Bs navn. Lagmannsretten foretok ikke en konkret vurdering av Bs opptreden, men la i stedet vesentlig vekt på misforståelsen. Resultatet ble at B ikke hadde opptrådt uaktsomt.

I LG 2018-151437 foretok lagmannsretten derimot en langt mer konkret aktsomhetsvurdering. I denne saken hadde en samboer skaffet seg kjennskap til partnerens BankID-passord ved å kikke partneren over skulderen da hun benyttet sin nettbank. Retten mente at det innebar en klar risiko å sitte i samme sofa som samboeren under pålogging og en slik opptreden tilsidesatte kravene og forventningene til bruken av BankID. Lagmannsretten kom frem til at kvinnen hadde opptrådt uaktsomt og ble således funnet erstatningsrettslig ansvarlig for det tap banken hadde blitt påført. Saken legger opp til en svært streng aktsomhetsnorm når det vil anses uaktsomt å bruke BankID og nettbank i sin egen stue.

Innenfor en familie vil det være vanskelig å etterleve denne aktsomhetsnormen. Bruk av BankID til forskjellige formål, vil på mange måter anses som et hverdagslig gjøremål. Passord og kodebrikke vil anvendes hyppig. Kodebrikke vil dessuten normalt oppbevares i eget hjem, som i seg selv vil utgjøre brudd på pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID», siden BankID da «... overlates ...» til andre. I kapittel 5.7.2 gjør jeg nærmere rede for tillitsforholdet som vil foreligge i familiære forhold.

Lagmannsretten viderefører den strenge aktsomhetsnormen i LF-2018-39633. I denne saken hadde en mor tatt opp lån i datterens navn. Moren hadde bistått datteren med passord og

---

¹⁰⁶ https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/no/privat/avtaler-vilkaar/BankID_avtale.pdf?popup=true
Sist besøkt: 22.11.19.

BankID fra tiden før hun fylte 18 år. Etter at datteren var blitt myndig hadde moren misbrukt tilgangen til å ta opp lån i datterens navn. I aktsomhetsvurderingen ble det lagt vekt på at datteren burde endret passord eller gjort kodebrikken utilgjengelig for moren. Moren hadde til sammen tatt opp fire lån. Retten fant at datteren hadde opptrådt uaktsomt for tre av fire lån.

Det at en datter vil sitte igjen med et krav på 75 000 kr fordi hun ikke endret passordet moren hadde bistått med fra tiden hun var umyndig og at en samboer skal bli funnet erstatningsansvarlig for å ha brukt BankID i egen stue, peker i retning av at aktsomhetsnormen er svært streng. Videre illustrerer saken fra LA-2017-135340 at aktsomhetsnormen ikke er klar, når forbrukeren her gikk fri, begrunnet med at det forelå en misforståelse av opprettelse av konto og BankID.

Rettspraksis illustrerer at forbrukeren blir kjent uaktsom og erstatningsansvarlig, til tross for at han har opptrådt på en måte som den alminnelige fornuftige personen ville opptrådt, dersom han befant seg i samme situasjon. Den alminnelig fornuftige personen ville også ha benyttet seg av BankID og nettbank i sin egen stue.

Den strenge normen kan til en viss grad begrunnes med at BankID har et vidt anvendelsesområde, og skadeomfanget av uaktsom håndtering av BankID kan være omfattende. I tillegg har forbrukeren ved opprettelsen av BankID faktisk samtykket til å ikke røpe passord for «noen», jf. pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID».

I det følgende er spørsmålet om dagens strenge aktsomhetsnorm opprettholdes for alle typetilfeller.

5.7 Aktsomhetsnormen i ulike typetilfeller

5.7.1 Innledning

I LA-2017-135340 uttalte lagmannsretten at de ikke hadde «... funnet grunn til å vurdere om det gjelder en mildere aktsomhetsnorm i saken her enn ellers.». Saken gjaldt mislighold av banklån stiftet av ektemannen i konens navn. Selv om det ikke var grunnlag for en mildere aktsomhetsnorm i den saken, blir spørsmål om den strenge aktsomhetsnormen gjennomgående blir lagt til grunn etter gjeldende rett, eller om den relativiseres, ut fra ulike typetilfeller.

I dette kapittelet skal aktsomhetsnormen i særlige typetilfeller analyseres ved hjelp av rettspraksis. Gjennomgangen er ikke ment å være uttømmende. Fokuset er rettet mot tilfellene BankID er blitt misbrukt i forbrukerens eget hjem og av forbrukerens nærstående. Innledningsvis illustreres det særlige tillitsforholdet som kan bestå mellom forbruker og tredjeperson og hvilken innvirkning det har på aktsomhetsnormen i rettspraksis.

5.7.2 Første typetilfelle: det foreligger et tillitsforhold mellom forbruker og tredjeperson

Foreldre anses normalt som barnets verge, både rettslig og økonomisk. Foreldre er ansvarlig for barnets økonomi frem til det blir myndig, jf. vergemålsloven §§ 16, jf. 17.¹⁰⁷ I denne sammenheng vil foreldrerollen blant annet innebære å bistå barnet med opprettelse av bankkonto og BankID.¹⁰⁸ Barn vil ha særlig tillit til sine foreldre grunnet avhengighetsforholdet imellom dem. En lagmannsrettsdom vil her brukes til inntekt for å illustrere tillitsforholdets betydning.

I LF-2018-39633 hadde en mor tatt opp lån i datterens navn.¹⁰⁹ Lagmannsretten kom til at datteren ble frifunnet for en av de til sammen fire låneavtalene. Dette begrunnet retten med at systemet legger opp til at foreldre opptrer som barnets verge, at det ikke var noe som tilsa at moren ville misbruke opplysningene på dette tidspunktet og «... med det tillitsforhold som normalt eksisterer mellom foreldre og barn fremsto dette som helt utenkelig for datteren.». For de tre andre lånene hadde forholdene endret seg.

Dommen viser hvordan tillitsforholdet ble brukt som en formildende omstendighet i helhetsvurderingen av om forbrukeren hadde handlet uaktsomt. Dette resonnementet støttes av rimelighetsbetraktninger. Tillitsforhold vil kunne bestå i ulike konstellasjoner og former, og vil særlig kunne gjøre seg gjeldende mellom barn og foreldre. Likeledes vil det foreligge et sterkt tillitsforhold mellom ektefeller og samboere.

Til tross for at aktsomhetsnormen er streng, som følge av blant annet pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID», er det ikke uvanlig at foreldre og ektefeller kjenner til både barnas og

---

¹⁰⁷ Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).

¹⁰⁸ BankID for ungdom: <https://www.bankid.no/privat/los-mitt-bankid-problem/aldersgrense-i-bankene/>
Sist besøkt: 25.10.19.

¹⁰⁹ Rettsavgjørelsen ble nærmere omtalt i kapittel 5.6.

hverandres passord. Det vil utgjøre et brudd på pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID», men er vanskelig å unngå blant sine nærmeste. Vurderingstemaet er som nevnt hva en alminnelig person ville gjort. Som følge av at slik informasjon ofte deles innenfor husets fire vegger, taler gode grunner for at man ikke skal straffes for å stole på sine nærmeste.

Det kan imidlertid tenkes at forbrukeren har kjennskap til forhold som svekker tilliten til nærstående. I slike tilfeller vil risikoen være mer synlig, og derfor kreves en større aktsomhet fra forbrukerens side. LF-2018-39633 er også her illustrerende. Datteren ble funnet uaktsom for tre av de fire lånene moren hadde tatt opp i hennes navn. Dette ble begrunnet med at hun nå hadde kjennskap til at moren hadde utført misbruk av hennes BankID, men likevel ikke endret passord for å hindre ytterligere misbruk.

5.7.3 Andre typetilfelle: Overlate kontra tilegne

Videre viser rettspraksis at aktsomhetsnormen nyanseres mellom typetilfellene hvor tredjeperson har *tilegnet seg* forbrukerens BankID, kontra hvor forbruker har *overlatt* BankID til en annen. Forskjellen mellom hvordan forbruker har muliggjort misbruket i de to ulike tilfellene er vesentlig.

LB-2016-43622 er et eksempel på at en forbruker *overlot* passord og kodebrikke til ektefellen. Lagmannsretten uttalte at: «... herunder gi han tilgang til konto, passord og kodebrikke, har A bevisst tatt en risiko.», og forbrukeren ble funnet erstatningsansvarlig på grunn av sin uaktsomme handling. Forbrukeren har bevisst tatt en risiko og gitt tredjeperson adgang til å misbruke tilgangen og bruken av BankID. Det er rimelig at forbrukeren i disse tilfellene må stå ansvarlig for sin uaktsomme atferd.

Det samme var tilfellet i LB-2014-13514 hvor forbrukeren bevisst hadde overlatt BankID til fetteren sin. Lagmannsretten kom til at forbrukeren «... forsettlig har brutt vilkårene i avtalen om bruk av BankID pkt. 9 ...», og var erstatningsrettslig ansvarlig for bankens tap.

I tilfellene forbruker med forsett har overlatt sin BankID til tredjeperson, vil forbrukerens opptreden øke den dagligdagse risikoen BankID i seg selv utgjør for alle forbrukere.

Dreier det seg derimot om en urettmessig *tilegnelse* fra tredjeperson gjør ikke de samme hensynene seg gjeldende som i tilfellene overfor. Forbrukeren vil i disse tilfellene verken ha

overlatt eller røpet sin BankID til andre, og dermed handlet i tråd med pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID». Forbruker har ikke inngått samme type risiko og kan ikke beskytte seg i samme grad for misbruk i disse tilfellene.

Saken fra LA-2017-135340 er et eksempel på et slikt tilfelle.¹¹⁰ Ved at ektemannen (A) hadde bestilt BankID i ektefellens (B) navn, uten Bs kjennskap, var det A som alene hadde muliggjort misbruket. Lagmannsretten kom til at erstatningskravet rettet mot B ikke førte frem.

Forbrukeren vil i disse tilfellene har opptrådt i tråd med hvordan den alminnelige fornuftige forbruker ville opptrådt i samme situasjon. Likevel har tredjeperson urettmessig tilegnet seg hans BankID, på eget initiativ. Ved at forbrukeren ikke har handlet spesielt uforsiktig eller klanderverdig, har han ikke muliggjort misbruket i like stor grad som i tilfellene forbruker overlater sin BankID til tredjeperson.

Redegjørelsen illustrerer at det i begge tilfellene er forbrukerens BankID som har muliggjort misbruket. Graden av bidrag fra forbrukeren, som har muliggjort misbruket, gjør seg imidlertid i større grad gjeldende når han overlater sin BankID til tredjeperson. Forbrukeren vil lettere anses uaktsom dersom han forsettlig har brutt «Avtalevilkår for PersonBankID», enn tilfellene tredjeperson urettmessig tilegner seg hans BankID.

5.7.4 Tredje typetilfelle: Misbruk skjedd i offentlighet kontra eget hjem

Et spesielt tilfelle fremgår av TOSLO-2018-180834 hvor forbrukeren sonet i fengsel da hans BankID ble misbrukt. Forbrukeren hadde skrevet BankID-passordet på et ark som var låst inn i et skap på cellen. Tingretten nevner i den forbindelse avgjørelsen fra Rt. 2004 s. 499 som riktignok gjaldt misbruk av betalingskort, men bruker mindretallets votum og legger til grunn: «... at det ikkje er tilstrekkeleg å låse kodebrikke og personleg kode inne når innbrot ikkje er uvanleg.». Overført til den foreliggende sak, uttaler tingretten at «... når ein deler rom med ein som sonar straff, vil det vere aktaust ikkje å ta omsyn til at vedkomande vil kunne utnytte høvet til å tileigne seg pengar frå andre ...».

---

¹¹⁰ Rettsavgjørelsen ble nærmere omtalt i kapittel 5.6.

Forbrukeren hadde i denne saken opptrådt uaktsomt ved at nøkkelen til skapet var ansett for å være tilgjengelig og at koden ikke var skrevet på en kamouflert måte. Den aktuelle saken tyder på at aktsomhetsnormen vil være særlig streng i tilfeller hvor faren for misbruk er synlig. I dette tilfellet befant imidlertid forbrukeren seg på institusjon, og ikke i hans eget hjem. Spørsmålet er i denne forbindelse hva som kreves av forbrukeren i sitt eget hjem.

I LG-2018-151437 hadde en kvinne sittet ved siden av sin samboer mens hun brukte sin BankID. Samboeren hadde merket seg passordet og deretter opprettet kredittavtaler i kvinnens navn. Saken utgjør en kombinasjon av de ulike typetilfellene i kapittel 5.7.2 - 5.7.4, som gjør vurderingen kompleks.

På den ene siden foreligger det et særlig tillitsforhold mellom samboere. Videre vil det kunne komplisere samlivet dersom det skal kreves at alt av passord og inntasting skal skjules for den andre. Lagmannsretten uttaler i LG-2018-151437 at det ikke kan kreves at kodebrikken er nedlåst, til forskjell fra saken med cellekameraten i TOSLO-2018-180834, der nedlåsing ikke var gjort tilstrekkelig. Aktsomhetsnormen er på denne måten nedjustert sammenlignet med tilfellene der BankID brukes på institusjon, hvor risikoen for misbruk er synligere og det ikke foreligger et tillitsforhold.

Kvinnen ble likevel funnet erstatningsansvarlig i LG-2018-151437, for det tapet banken hadde blitt påført. Lagmannsretten begrunnet dette med at kvinnen kunne ha forhindret at samboeren hennes så passordet og at hun dermed hadde opptrådt uaktsomt i sin håndtering av BankID.

Når det ikke kreves at kodebrikken er nedlåst kan det imidlertid stilles spørsmål ved hvordan en forbruker skal forholde seg til BankID i eget hjem. Utfallet i avgjørelsen ovenfor taler isolert sett for at man må gjemme kodebrikken sin og påse at ingen i huset ser inntastingen av passordet. Dette vil utgjøre en svært streng norm og grenser til unødig inngrep i borgernes handlefrihet. Bruk av nettbank og BankID i felles stue, også når andre i husstanden er til stede, er noe den alminnelige mannen i gaten ville gjort og anses å være i tråd med gjeldende samfunnsnormer. På den annen side må forbrukeren bruke sunn fornuft, også i eget hjem. Forbrukeren må dessuten opptre i samsvar med pkt. 9 i «Avtalevilkår for PersonBankID», som krever at man ikke skal røpe passordet for «noen».

Redegjørelsen av hvordan ting- og lagmannsretten har vurdert aktsomhetsnormen i ulike typetilfeller, viser at det kreves av forbrukeren at han skjuler inntastingen av passord, uansett om han befinner seg i sitt eget hjem eller på en fengselscelle. Likevel viser redegjørelsen at en forbruker som har brukt BankID i sitt hjem ikke vurderes etter samme norm som forbrukeren som utfører samme handling på en celle i fengsel. Det stilles heller ikke like strenge krav til oppbevaring av kodebrikken i eget hjem, som det stilles dersom forbruker oppholder seg i en institusjon.

5.7.5 Forsterkende faktorer

I noen tilfeller vil det imidlertid bli stilt strenge krav til forbrukeren, også i eget hjem. Dette har sammenheng med risikoens synbarhet, jf. kapittel 5.5.4 hvor TGJOV-2017-170313 ble nevnt. I denne saken la retten til grunn at det fremsto som usannsynlig at samboeren kunne misbruke BankID. De levde et stabilt familieliv og fant ingen forhold ved As økonomi eller person som tilsa at misbruk ville skje. En analogisk slutning vil være at dersom familielivet ikke er stabilt, og det foreligger økonomiske problemer, er det mindre grunn til tillit.

Dette illustrerer at aktsomhetsnormen er strengere i de tilfellene forbrukeren har kjennskap til at det foreligger faktorer som forsterker mistanke for misbruk, ikke bare i institusjon som fengsel, men også i eget hjem.

5.7.6 Konklusjon

I kapittel 5.6 ble det illustrert hvor streng dagens aktsomhetsnorm er. Den nærmere analysen av aktsomhetsnormen i kapittel 5.7 har imidlertid vist at aktsomhetsnormen varierer ut fra ulike typetilfeller. Aktsomhetsnormen bestemmes ut fra en helhetsvurdering i det enkelte tilfelle. Felles for alle tilfellene er spørsmålet om forbruker har opptrådt slik den alminnelige fornuftige person ville opptrådt, dersom han befant seg i samme situasjon. Deretter nyanseres kravene til forbrukerens opptreden og håndtering av BankID ut ifra forbrukerens forutsetninger og omgivelsene for øvrig.

Kapittel 6: Et fremblikk

6.1 Én BankID og to ulike former for misbruk – med samme utfall

Avslutningsvis skal det foretas et fremblikk begrunnet i rimelighetsbetraktninger og hensynet til likebehandling. Oppgavens analyse av dagens rettstilstand har vist at forbrukerens ansvar og vern ved misbruk av BankID er vilkårlig.

Hovedformålet med misbruk av BankID som elektronisk signatur er å tilegne seg penger. Den elektroniske signaturen er i seg selv verdiløs så lenge det er tale om inngåelse av låneavtale. Utfallet av BankID misbrukt som elektronisk signatur for inngåelse av låneavtale, er at en tredjeperson får tilgang til penger som kan brukes. Misbruket muliggjør dermed «uautoriserte betalingstransaksjoner», som etter dagens rettstilstand er forbeholdt tilfellene BankID er misbrukt som autorisasjonsalternativ. I begge misbrukstilfellene vil utfallet dermed være «uautoriserte betalingstransaksjoner».

6.2 Hensynet til likebehandling

På bakgrunn av det ovenfor nevnte, kan de to ulike formene for misbruk av BankID anses som et sammenhengende misbruk. Hensynet til likebehandling tilsier at begge formene for BankID-misbruk må behandles likt.

6.3 Rimelighetsbetraktninger

Etter avveiningen av hensynene som gjør seg gjeldende på forbrukerens og bankens side i kapittel 3.4.4, ble det lagt til grunn at dagens rettstilstand, som legger opp til den ulike reguleringen av ansvar ved misbruk, ikke kan opprettholdes. Rimelighetsbetraktninger kan videre begrunne hvordan ansvaret ved misbruk burde være.

For det første vil det være rimelig i begge tilfellene av misbruk, at forbrukeren blir ansvarlig, dersom han har opptrådt uaktsomt og muliggjort misbruket som har ført til bankens økonomiske tap. Det bør imidlertid legges vekt på bidraget til tredjepersonen. Det er tredjeperson som har gått til det skrittet og misbrukt forbrukerens BankID. Dette bør få utslag i ansvarsfordelingen.

I tillegg bør det få utslag hvordan banken har forholdt seg til risikoen og manglende kontroll av egne systemer.¹¹¹ En ønskelig og naturlig følge av bedre kontroll med systemene, er at falske lånesøknader blir fanget opp, slik at misbruket blir avverget i fremtiden.

Reelle hensyn taler for at dersom de involverte partene på hver sin måte har bidratt og muliggjort misbruket, skal ansvaret deles mellom dem. Dette vil gjelde for begge misbrukstilfellene. Dagens rettstilstand som legger opp til at forbruker er ansvarlig for hele tapet når BankID er misbrukt som elektronisk signatur, kan ikke opprettholdes.

6.4 På vei mot endring

En tingrettsdom kan illustrere en kursendring. Saken viser at retten, til forskjell fra eldre rettspraksis som la til grunn at: «... lovgiver ikke har tenkt på den spesielle situasjon at låneopptak skjer via nettbank og BankID.»,¹¹² forsøker å tette «hullet» som har oppstått som følge av dette.

Uttalelsen i TOSLO-2018-180834¹¹³ som kan tyde på denne kursendringen er følgende:

«Retten kan ikkje sjå at det finst fornuftige grunnar til at ein forbrukar sitt vern bør vere eit anna når ein BankID først blir misbrukt til å opprette ein konto i ein finans-institusjon for så å bli misbrukt til å ta ut pengar frå kontoen, enn når misbrukaren urettmessig tek ut pengar frå ein konto som er oppretta av innehavaren av BankID'en sjølv. Sagt på ein annan måte vil ein betalingstransaksjon ikkje blir mindre uautorisert av di innehavaren av kontoen ikkje har oppretta den sjølv.».

På bakgrunn av denne uttalelsen kom retten til at BankID, som i dette tilfellet var misbrukt som elektronisk signatur for en låneavtale, var omfattet av finansavtl. § 35. Basert på rimelighetsbetraktninger legger retten til grunn at ansvaret ved misbruk, ikke bør reguleres ulikt. Dette er en endring fra eksempelvis LB-2014-13514, hvor lagmannsretten ikke så grunn til å gå nærmere inn på om det var grunnlag for en utvidende tolkning av finansavtl. § 35,

---

¹¹¹ Nærmere omtalt i kapittel 5.5.5.2 og 5.5.5.3.

¹¹² LB-2014-13514.

¹¹³ Rettsavgjørelsen ble nærmere omtalt i kapittel 5.7.4.

begrunnet med at forbrukeren «... uansett må være ansvarlig for bankens tap ut fra alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.».

6.5 Forslag til løsning

På dette området, hvor teknologien på mange måter har overstyrt samfunnet, vil det være vanskelig å komme frem til en løsning kun basert på en lovendring. Sikkerheten rundt elektronisk kommunikasjon og BankID må forbedres – og deretter kan ansvaret fordeles mellom partene. Et forslag til forbedring er at det kreves en ekstra verifisering ved hjelp av fingeravtrykk eller ansiktsgjenkjenning, slik at kodebrikke og passord ikke lenger vil være tilstrekkelig.

Som tidligere nevnt i oppgaven, jf. kapittel 1.4, kom Justis- og beredskapsdepartementet med utkast til ny finansavtl., som per 09.12.19 enda ikke er lagt frem for Stortinget.¹¹⁴

Departementet foreslår å innføre en bestemmelse som regulerer ansvar ved misbruk av BankID som elektronisk signatur etter modell av regelen om «uautoriserte betalingstransaksjoner» i finansavtl. § 35.¹¹⁵ På den måten vil ansvarsfordelingen likestilles for begge tilfeller av BankID-misbruk. Det uttales i lovforslaget at «De samme hensynene gjør seg gjeldende i begge situasjoner, og det synes ikke å foreligge gode grunner for forskjellsbehandling.».¹¹⁶

Et av formålene med lovforslaget er «... å oppnå rettsavklaring i noen sentrale spørsmål for å bedre forutberegneligheten for foretakene og sikre bedre rettsbeskyttelse for forbrukere.».¹¹⁷ Lovforslaget vil innebære økt ansvar for finansinstitusjonen, som hittil kun har vært ansvarlig for «uautoriserte betalingstransaksjoner». Dette vil bedre forutberegneligheten for forbruker, ved at ansvaret for misbruk reguleres likt for begge misbrukstilfellene og dermed ikke vil være preget av en vilkårlig regulering. En fordeling av ansvaret vil beskytte forbrukeren i større grad og kunne bidra til å skape balanse mellom kontraktspartene, som dagens

---

¹¹⁴ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/?psid=all&pid=2019-2020&ptid=L&pgid=all&tab=Topic&mtid=187#secondaryfilter> Sist besøkt: 09.12.19.

¹¹⁵ <https://www.regjeringen.no/contentassets/049a4c21f40d4144b083aaebd5e34ccd/horingsnotat-ny-finansavtalelov.pdf> s. 27. Sist besøkt: 22.11.19.

¹¹⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/049a4c21f40d4144b083aaebd5e34ccd/horingsnotat-ny-finansavtalelov.pdf> s. 27. Sist besøkt: 22.11.19.

¹¹⁷ <https://www.regjeringen.no/contentassets/049a4c21f40d4144b083aaebd5e34ccd/horingsnotat-ny-finansavtalelov.pdf> s. 15. Sist besøkt: 22.11.19.

rettstilstand, jf. kapittel 3.4.4, ikke i tilstrekkelig grad gjør. Ved at banken ilegges større ansvar vil dessuten banken ha et større incentiv til å innføre sikkerhetstiltak for å forhindre misbruk og tap i fremtiden.

Jeg er av den oppfatning at ansvarsfordelingen som departementets lovforslag innebærer, vil bidra til en rettstilstand som kan rettferdiggjøres og opprettholdes i langt høyere grad enn dagens regulering av ansvar for BankID-misbruk. Dette velger jeg å begrunne med særlig tre hovedmomenter som oppsummerer hovedpunktene i avhandlingen min.

For det første skyldes dagens «hull» i finansavtl. den teknologiske utviklingen, jf. kapittel 2.2. Det oppstod uten lovgivers vilje og intensjon, jf. lagmannsrettens uttalelse i LB-2014-13514.¹¹⁸ Når den forskjellige ansvarsregulering etter dagens rettstilstand ikke var tilsiktet av lovgiver, tilsier det at forslag til endring bør tas til følge. Dette begrunnes med at forslaget baserer seg på utviklingen av finansielle tjenester og har dermed større innblikk i hvordan denne utviklingen faktisk har påvirket lovverket, i motsetning til lovgiver som stod bak utformingen av bestemmelsen.

For det andre gjør en rekke hensyn seg gjeldende både på forbrukerens og bankens side, jf. kapittel 3.4. Til tross for at avveiningen viste at det ikke er vesensforskjeller mellom de to formene for misbruk, legger dagens rettstilstand mindre vekt på forbrukerhensynet enn hensynet til den profesjonelle i tilfellene som faller utenfor finansavtl. § 35. Den foreslåtte ansvarsfordelingen vil i større grad ta hensyn til begge parter, og da særlig forbrukeren.

Det tredje momentet, som tilsier at den foreslåtte ansvarsfordelingen bidrar til en rettferdig rettstilstand, utledes av culpavurderingen som ble foretatt i kapittel 5.5. Når det er forhold på både forbrukerens og bankens side som til sammen muliggjør misbruk, i begge misbrukstilfellene, er det rimelig at ansvaret deles mellom dem.

Samlet vil lovforslaget tette igjen dagens «hull» i finansavtl.

---

¹¹⁸ Rettsavgjørelsen ble nærmere omtalt i kapittel 2.2 og 5.7.3.

Kapittel 7: Kilderegister

7.1 Litteraturregister

- Eckhoff (2001)   Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*, 5. utg., ved Jan. E. Helgesen
Universitetsforlaget, 2001.
- Giertsen (2014)   Giertsen, Johan. *Avtaler*, 3.utg., Universitetsforlaget 2014.
- Hagstrøm &
Stenvik (2015)   Hagstrøm, Viggo & Stenvik, Are. *Erstatningsrett*, 1. utg.,
Universitetsforlaget, 2015.
- Kjelland (2019)   Kjelland, Morten. *Erstatningsrett - En lærebok*, 2. utg.,
Universitetsforlaget 2019.
- Lødrup (2005)   Lødrup, Peter. *Lærebok i erstatningsrett*, 5. utg., Gyldendal Norsk
Forlag AS, 2005.
- Lødrup &
Asland (2011)   Lødrup, Peter & Asland, John. *Oversikt over erstatningsretten*, 7 utg.,
Cappelen Damm AS, 2011.
- Tuseth &
Winge (2018)   Tuseth, Bård Sverre & Winge, Nikolai K. *Masteroppgaven i juss*,
2.utg., Universitetsforlaget, 2018.
- Woxholth (2014)   Woxholth, Geir. *Avtalerett*, 9. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS,
2014.

7.2 Lov- og forarbeidsregister

Lover

Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven).

Lov 19. juni 2009 nr. 81 om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av de privatrettslige bestemmelsene i direktiv 2007/64/EF).

Lov 15. juni 2018 nr. 44 om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester).

Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven).

Lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur (esignaturloven).

Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven).

Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven).

Forarbeider

Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) Om lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven).

Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) Om lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av de privatrettslige bestemmelsene i direktiv 2007/64/EF).

Prop. 71 LS (2017-2018) Lov om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk

identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester), og samtykke til EØS-komiteens beslutning nr. 22/2018 om innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen.

NOU 1994: 19 Finansavtaler og finansoppdrag Delutredning nr. 1.

Innst. 25 L (2018-2019). Stortinget, Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i finansforetaksloven mv. (andre betalingstjenestedirektiv).

<https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-0251/?all=true>

(Sist besøkt 22.11.19).

EU-direktiv

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/64/EF om betalingstjenester i det indre marked. (PSD1).

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i det indre marked (PSD2).

7.3 Domsregister

Høyesterettsavgjørelser:

Rt. 1998 s. 989

Rt. 2000 s. 679

Rt. 2003 s. 400

Rt. 2004 s. 499

Lagmannsrettsavgjørelser:

LB-2014-13514

LB-2016-43622

LA-2017-135340

LG-2018-151437

LF-2018- 39633

Tingrettsavgjørelser:

TGJOV-2017-170313

TALST-2018-50976

TOSLO-2018-180834

7.4 Nettsider

BankID Privat, «Om oss», *bankid.no*, (u.å.)

<https://www.bankid.no/privat/om-oss/> (Sist besøkt: 22.11.19).

BankID Privat, «Aldersgrense i bankene», *bankid.no*, (u.å.)

<https://www.bankid.no/privat/los-mitt-bankid-problem/aldersgrense-i-bankene/>

(Sist besøkt: 25.10.19).

BankID, «Regler om BankID», *bankid.no*, 22. november 2018.

<https://www.bankid.no/globalassets/dokumenter/apne-sider/regler-om-bankid/regler-om-bankid-22.11.2018.pdf> (Sist besøkt: 22.11.19).

DnB, «Avtalevilkår for PersonBankID», *dnb.no*, (u.å.)

https://www.dnb.no/portalfront/nedlast/no/privat/avtaler-vilkaar/BankID_avtale.pdf?popup=true (Sist besøkt: 22.11.19).

Finanstilsynet, «Bank og finans», *finanstilsynet.no*, 27. mai 2016.

<https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/bank-og-finans/> (Sist besøkt: 17.09.19).

Finans Norge, «Øvrige bankers årsregnskaper», *finansnorge.no*, (u.å.).

<https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/Regnskapsstatistikk/ovrige-bankers-arsregnskaper/> Excel-fil: Øvrige bankers årsregnskaper – Annual accounts for commercial banks 2018. (Sist besøkt: 07.11.19).

Finans Norge, «PSD2 eller betalingstjenestedirektivet», *finansnorge.no*, 26. juni 2019

<https://www.finansnorge.no/tema/bank/psd2-eller-betalingstjenestedirektivet/> (Sist besøkt: 01.12.19).

Finansklagenemnda, «Bank og finans», *finkn.no*, (u.å.).

<https://www.finkn.no/Fagomraader> (Sist besøkt: 29.11.19).

Justis- og beredskapsdepartementet, «Høringsnotat – revisjon av finansavtaleloven», *regjeringen.no*, 2017.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/049a4c21f40d4144b083aaebd5e34ccd/horingsnotat-ny-finansavtalelov.pdf> (Sist besøkt: 22.11.19).

Forbrukerrådet, «Høringssvar om forslag til ny finansavtalelov», *fil. forbrukerradet.no*, 15. desember 2017.
<https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2017/12/forbrukerradets-horingssvar-til-ny-finansavtalelov.pdf> (Sist besøkt: 22.11.19).

Stortinget, «Finn saken: finanser», *stortinget.no*, 2019.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/?psid=all&pid=2019-2020&ptid=L&pgid=all&tab=Topic&mtid=187#secondaryfilter> (Sist besøkt: 09.12.19).

Store norske leksikon, «nettbank», *snl.no*, 9. februar 2018.
<https://snl.no/nettbank> (Sist besøkt: 16.09.19).

Lunde, Arne, «Signerer lån elektronisk», *Nettavisen.no*, 4. desember 2009.
<https://www.nettavisen.no/na24/signerer-lan-elektronisk/2773067.html?fbclid=IwAR0j6fpUvWr2bCRK9-0XjiDfwTfgN0IqZGWIJD0RCHVYy5CyWbzkpuo9Ppk> (Sist besøkt: 05.12.19).

Nått Heine, Tom, «nettfiske», I Store norske leksikon, *snl.no*, 28. november 2019.
<https://snl.no/nettfiske> (Sist besøkt: 01.12.19).

Bentzen, Ann Kristin, «Endelig kommer BankID for alvor: Etter veldig mange år med løfter, ser nå BankID ut til å skyte fart», *Digi.no - IT-bransjens nettavis*, 25. september 2007,
<https://www.digi.no/artikler/endelig-kommer-bankid-for-alvor/207993>
(Sist besøkt: 23.11.19).

Giske, Marit Elisabeth, «-Gi aldri fra deg BankID-en din, ikke til noen», *DnB Nyheter.no*, 15. november 2019. <https://www.dnbnyheter.no/nyheter/gi-aldri-fra-deg-bankid-en-din-ikke-til-noen/> (Sist besøkt: 22.11.19).

Winterkjær, Ståle, «Bankene krevde at Carina (31) måtte betale for eksens svindel – så tok TV 2 hjelper deg saken», *TV2.no*, 12. september 2019.
<https://www.tv2.no/a/10825963/> (Sist besøkt: 22.11.19).

Stranden, Anne Lise, «Få penger fortere inn på konto: Snart kan du signere lån via PC-en», *E24.no*, 29. januar 2013.
<https://e24.no/privatoekonomi/i/Xgz3wB/faa-penger-fortere-inn-paa-konto-snart-kan-du-signere-laan-via-pc-en> (Sist besøkt: 05.12.19).

Vedlegg:

Avtalevilkår for PersonBankID

1. Kort beskrivelse av tjenesten

PersonBankID er ett eller flere elektronisk(e) sertifikat(er) som en sertifikatholder (heretter benevnt Kunden) kan benytte for å lage elektroniske signaturer som skal sikre elektronisk meldingsutveksling, herunder elektronisk avtaleinngåelse. Sikring skjer ved at den elektroniske signaturen bekrefter avsenderens identitet, knytter meldingen til avsender og gjør det mulig å oppdage endringer i meldingen. PersonBankID kan brukes ved elektronisk kommunikasjon med sertifikatutsteder (heretter benevnt Banken), andre banker og BankID brukersteder.

Banken er registrert hos Post- og teletilsynet som utsteder av kvalifiserte sertifikater og skal følge de regler som er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr 81 om elektronisk signatur herunder ansvarsreglene i lovens § 22.

Spørsmål og andre henvendelser vedrørende BankID rettes til Banken.

2. Hvem kan få BankID personsertifikat

PersonBankID kan utstedes til fysiske personer som har eller disponerer en konto i Banken.

Banken kan avslå å utstede PersonBankID når saklig grunn foreligger.

3. Priser og prisinformasjon

Kostnader ved å få utstedt, ha og bruke PersonBankID fremgår av Bankens gjeldende prislister og/eller opplyses på annen egnet måte bl.a. på Bankens hjemmeside på Internett.

Når en PersonBankID benyttes fra en mobiltelefon/SIM-kort som nevnt i pkt 6, vil de abonnementsvilkår som Kundens teleoperatør har fastsatt for bruk av mobiltelefonen gjelde i tillegg. Teleoperatørens priser for bruk av BankID på mobiltelefon/SIM-kort fremgår av den til enhver til gjeldende prislister på teleoperatørens hjemmeside på Internett og/eller opplyses på annen egnet måte.

4. Legitimasjonskontroll og krav til legitimasjonsdokumenter

Ved utstedelse av PersonBankID skal Kunden legitimere seg og bekrefte riktigheten av oppgitte opplysninger. Slik identifisering skal skje ved personlig fremmøte hos Banken eller representant for denne, med mindre Kunden allerede er identifisert ved personlig fremmøte gjennom eksisterende kunde-/kontoforhold i Banken.

Banken vil kreve at Kunden i forbindelse med Bankens legitimasjonskontroll fremlegger gyldig norsk pass, dokument likestilt med norsk pass, eller utenlandsk pass.

Kunden skal snarest mulig varsle Banken ved navn- og adresseendringer og endringer i andre opplysninger som Kunden har gitt Banken under dette avtaleforholdet.

5. Utlevering av PersonBankID. Brukerdokumentasjon og sikkerhetsprosedyrer

Nødvendig brukerdokumentasjon og utstyr for bruk av PersonBankID vil være tilgjengelig for eller bli utlevert til Kunden på anvist måte.

Informasjon og veiledning om prosedyrene for bruk, fornyelse og sperring av PersonBankID vil fremgå av brukerdokumentasjonen som er tilgjengelig gjennom Kundens nettbank. Brukerdokumentasjonen vil også inneholde sikkerhetsprosedyrer herunder rutiner for sikkerhetskopiering og informasjon om virusbeskyttelse samt eventuelle beløpsbegrensninger og grenser for bankens ansvar ved bruk av PersonBankID.

Kunden må gjøre seg kjent med dokumentasjonen før tjenesten tas i bruk og rette seg etter anvisningene. Kunden må ikke gjøre endringer i PersonBankID, programvare eller dokumentasjon.

Kunden må sammen med PersonBankID benytte slik programvare, maskinutrustning eller det sikkerhetsutstyr som banken spesifiserer. Banken kan stille nye krav til programvare/maskinutrustning/sikkerhetsutstyr dersom dette er nødvendig av sikkerhetsmessige grunner eller ved nødvendige oppgraderinger av PersonBankID.

6. Anvendelsesområdet for BankID

PersonBankID kan benyttes fra en datamaskin, eller etter nærmere avtale fra en mobiltelefon/SIM-kort, for pålogging i nettbank og til identifisering og signering i forbindelse med elektronisk meldingsforsendelse, avtaleinngåelse og annen form for nettbasert elektronisk kommunikasjon med Banken og andre brukersteder som har tilrettelagt for bruk av BankID. Dette forutsetter at brukerstedet har inngått avtale med bank om bruk av BankID.

En BankID skal ikke benyttes som grunnlag for å få utstedt en fysisk eller en ny elektronisk legitimasjon.

Dersom banken utvider eller begrenser anvendelsesområdet for PersonBankID herunder beløpsmessige begrensninger, vil Kunden motta varsel om dette. Anvendelsesområdet er nærmere beskrevet i brukerdokumentasjonen

Kunden må selv lagre/arkivere elektroniske meldinger/inngåtte avtaler sikret ved PersonBankID, da banken for tiden ikke tilbyr noen lagrings-/arkiveringstjenester med sikte på å dokumentere slike meldinger i ettertid.

7. Behandling av personopplysninger

Banken vil i forbindelse med utstedelse og bruk av PersonBankID innhente og registrere opplysninger om Kunden. Slike personopplysninger innhentes direkte fra Kunden selv, fra Bankens eget kunderegister og fra andre banker i forbindelse med bruken av PersonBankID.

Personopplysningsloven av 14. april 2000 nr. 31 inneholder regler om registrering og annen form for behandling av personopplysninger. På denne bakgrunn har Banken utarbeidet Generelle regler om bankens behandling av personopplysninger (kundeopplysninger).

8. Opplysninger i PersonBankID. Utlevering av opplysninger til andre

PersonBankID inneholder følgende opplysninger:

- Angivelse av sertifikatsteder
- Opplysninger om Kundens navn og fødselsdato. Kallenavn eller pseudonym skal ikke anvendes
- Unik identifikator for identifisering av Kunden
- Gyldighetsperiode for PersonBankID
- Data som er nødvendig for fremstilling av Kundens digitale signatur og verifisering av denne
- Sertifikatsteders digitale signatur
- Data som entydig identifiserer det enkelte PersonBankID (serienummer)
- Angivelse av PersonBankID som kvalifisert sertifikat
- Angivelse av den bank som inngår avtale med Kunden
- Angivelse av beløpsmessig bruksbegrensning.

Ved bruk av PersonBankID vil disse opplysningene inngå i meldingsutvekslingen og kan gjøres tilgjengelig for meldingsmottaker herunder brukersteder.

For å oppnå sikker identifisering av Kunden i forbindelse med Kundens bruk av PersonBankID, vil Banken for kontrollformål utlevere Kundens fødselsnummer til brukersteder som Kunden har oppgitt fødselsnummer til eller som allerede har Kundens fødselsnummer lovlig registrert hos seg.

Andre opplysninger om Kunden vil kun bli utlevert til meldingsmottaker herunder brukersteder så fremt Banken har lovbestemt opplysningsplikt eller det foreligger et uttrykkelig samtykke fra Kunden, jf forøvrig personopplysningsloven §§ 8, 9 og 11 og lov om elektronisk signatur § 7.

9. Vern om passord og andre sikkerhetsprosedyrer

PersonBankID er personlig og skal ikke overdras eller på annen måte overlates til eller brukes av andre enn Kunden. Passord, personlige koder og andre sikkerhetsprosedyrer må ikke røpes for noen, heller ikke overfor politiet, Banken eller husstandsmedlemmer. Kunden skal benytte oppdaterte antivirusprogrammer, annet anbefalt sikkerhetsstyr-/programmer og for øvrig følge Bankens sikkerhetsveiledning.

For å ivareta sikkerheten ved bruk av PersonBankID og motvirke straffbare handlinger kan Banken som ett av flere sikkerhetstiltak identifisere den datamaskin som Kunden anvender ved bruk av PersonBankID. Informasjon om datamaskinen, IP-adresse og eventuelle avvik fra normalt brukermiljø vil kunne anvendes for å motvirke og eventuelt følge opp straffbare handlinger rettet mot Kunden og/eller Banken. Slik informasjon vil ikke bli utlevert med mindre Kunden samtykker i slik utlevering eller utlevering er hjemlet i lov.

10. Melding om tap

Kunden må underrette Banken eller Bankens utpekte medhjelper snarest mulig etter at Kunden har fått kjennskap til eller mistanke om at PersonBankID og/eller tilhørende passord og personlig kode er kommet bort eller at uvedkommende har fått kjennskap til passord/personlig kode. Kunden skal benytte de meldingsmuligheter Banken har stilt til disposisjon, og forøvrig bistå på en slik måte at PersonBankID så raskt som mulig blir sperret. Kunden skal ikke anvende PersonBankID etter at slik mistanke eller kunnskap har oppstått.

Ved slik melding skal Banken eller Bankens medhjelper bekrefte overfor Kunden at meldingen er mottatt. Bekreftelsen skal blant annet inneholde en referanse til mottatt melding. Dersom Banken ikke kan dokumentere at meldingssystemet fungerte som det skulle innenfor det aktuelle tidsrom, skal Kundens forklaring vedrørende tapstidspunktet, samt når Banken eller Bankens medhjelper ble forsøkt underrettet, normalt legges til grunn.

Kunden vil ikke bli belastet for Bankens kostnader ved melding om tap og sperring av PersonBankID, med mindre det foreligger spesielle forhold på Kundens side, f.eks. gjentatte meldinger om tap. Banken kan imidlertid kreve vederlag for utstedelse av ny PersonBankID, så fremt tapet ikke skyldes forhold på Bankens side.

11. Sperring av PersonBankID

PersonBankID som er eller som kan forventes å bli misbrukt eller som ikke lenger inneholder riktige opplysninger, skal Banken påse blir sperret (suspendert eller tilbakekalt) for videre bruk. Sperring vil også kunne skje ved annen saklig grunn, bl.a. ved opphør av Kundens kontoforhold i Banken.

12. Kontroll av gyldig BankID (validering)

Banken vil påse at det blir etablert et system for gyldighetskontroll av alle BankID som er benyttet overfor Kunden.

Det vil av hensyn til slik gyldighetskontroll bli ført et register over gyldige BankID samt BankID som er suspendert eller tilbakekalt (sperret). De registrerte opplysninger vil bli oppbevart i minst 10 år etter at gyldighetsperioden for et BankID er utløpt eller etter at det er tilbakekalt.

Utstedere av BankID vil utveksle opplysninger om gyldige og suspenderte/tilbakekalte BankID. Opplysningene vil bare benyttes for å kontrollere om BankID er gyldig og til formål som er forenlig med bruken av BankID.

13. Ansvar ved misbruk av Kundens BankID

13.1 BankID er misbrukt til belastning av Kundens konto

Dersom Kunden lider tap som følge av at BankID er benyttet i forbindelse med urettmessig belastning av Kundens konto i Banken, reguleres Bankens og Kunden ansvar av finansavtaleloven § 35, jf §§ 36 og 37. Det vises til Kundens avtale med sin bank om bruk av det aktuelle betalingsinstrument der BankID er benyttet som sikkerhetsanordning

13.2 BankID er misbrukt på andre måter enn belastning av konto

Hvis uvedkommende benytter Kundens BankID i andre situasjoner enn nevnt i punkt 13.1, vil de(n) uvedkommende kunne utgi seg for å være Kunden og dermed få kjennskap til opplysninger om Kunden eller forsøke å inngå avtaler på Kundens vegne. Dersom noen (en annen BankID-innehaver) har handlet i tillit til disposisjoner gjort av uvedkommende som har

misbrukt Kundens BankID, for eksempel inngått avtale med misbrukeren, vil disse etter alminnelige rettsregler kunne holde Kunden erstatningsansvarlig dersom misbruket er mulig gjort ved forsettlig eller uaktsom handling eller unnlattelse fra Kundens side.

Banken er bare erstatningsansvarlig for Kundens økonomiske tap som følge av andres misbruk av Kundens BankID som beskrevet i forrige avsnitt, dersom Banken har utvist uaktsomhet og dette er årsak til tapet.

14. Ansvar der Kunden feilaktig har stolt på en annens BankID

Banken er erstatningsansvarlig for direkte tap Kunden har lidt som følge av at Kunden på feilaktig grunnlag har stolt på en annens BankID, dersom Banken, noen Banken hefter for (for eksempel en underleverandør eller medhjelper) eller en annen bank, har opptrådt uaktsomt i forbindelse med utstedelse, bruk eller validering av den aktuelle BankID.

Ved følgende skadeårsaker må Banken godtgjøre at den eller andre som nevnt i første avsnitt, ikke har handlet uaktsomt ("omvendt bevisbyrde"):

- a) BankID ble utlevert til uvedkommende,
- b) de opplysninger som ble lagt inn i BankID ikke var korrekte på utstedelsestidspunktet,
- c) BankID ikke inneholdt alle opplysninger som kreves i henhold til denne avtalen,
- d) det ikke er benyttet forsvarlige produkter og systemer for utstedelse av BankID og fremstilling av digital signatur, eller
- e) en tapsmelding eller tilbakekall av BankID ikke ble registrert på korrekt måte og det av denne grunn ble gitt uriktig svar på en gyldighetskontroll.

For indirekte tap som Kunden har lidt, er Banken ansvarlig dersom tapet skyldes grov uaktsomhet eller forsett fra Bankens side.

Banken er likevel ikke erstatningsansvarlig for tap som skyldes at BankID har blitt brukt i strid med tydelige begrensninger i anvendelsesområde eller utover beløpsbegrensningen på NOK 100.000,- som fremgår av sertifikatet.

Bankens ansvar kan begrenses eller falle helt bort dersom Kunden benytter PersonBankID, programvare eller dokumentasjon i strid med denne avtale, herunder foretar uberettiget endring eller manipulering av PersonBankID eller programvare.

Bankens ansvar etter denne bestemmelse faller bort så langt Kunden har fått sitt tap dekket av andre, for eksempel av utsteder av det misbrukte sertifikat.

15. Kundens ansvar overfor Banken ved sikkerhetsbrudd

Bruker Kunden PersonBankID, programvare eller dokumentasjon i strid med denne avtale, herunder uberettiget endrer eller manipulerer PersonBankID eller programvare, kan Banken holde Kunden erstatningsansvarlig for Bankens tap som følge av dette. Med mindre Kunden har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt er Kundens ansvar overfor Banken begrenset til NOK 100.000,-.

16. Endring av avtalen og sikkerhetsprosedyrer

Er partene enige om det, kan avtalen endres. Endringen skjer i utgangspunktet på samme måte som ved inngåelse av ny avtale.

Banken kan likevel ensidig endre vilkårene med to ukers varsel i følgende tilfeller:

- 1) Dersom endringen ikke er til skade for Kunden
- 2) Endringer av fastsatte priser til skade for Kunden

Dersom forhold hos Kunden eller sikkerhetsmessige forhold gjør det nødvendig, kan Banken uten forhåndsvarsel begrense bruksområdet for PersonBankID, senke beløpsmessige bruksbegrensninger og foreta andre endringer i sikkerhetsprosedyrer

eller lignende. Banken skal snarest mulig etter endringen varsle Kunden om forholdet.

17. Opphør av avtalen

Kunden kan uten forhåndsvarsel si opp avtalen om PersonBankID med mindre annet særskilt er avtalt.

Banken kan si opp avtalen med minst fire ukers varsel dersom det foreligger saklig grunn og det ikke er særskilt avtalt lengre oppsigelsesfrist. Grunnen til oppsigelsen skal opplyses. Banken kan med øyeblikkelig virkning heve avtalen ved vesentlig mislighold fra Kundens side. Grunnen til hevingen skal opplyses.

Ved opphør av avtalen, Kundens kontoforhold i Banken eller Banken på annet saklig grunnlag forlanger det, skal Kunden straks makulere all programvare og dokumentasjon som Kunden har mottatt for bruk av PersonBankID. PersonBankID vil samtidig bli sperret og gjort ugyldig for videre bruk.

18. Tvisteløsning - Bankklagenemnda

Oppstår det tvist mellom Kunden og Banken, kan Kunden bringe saken inn for Bankklagenemnda for uttalelse når nemnda er kompetent i tvisten og Kunden har saklig interesse i å få nemndas uttalelse.

-----oOo-----